POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 26. ● 21. JUNIJ 1957 ● LETO XVI. ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

V premislek

Niso redki primeri, ki kažejo na kaj neurejene razmere v naši politiki dodeljevanja stanovanj. V mnogih primerih pa se pridruži neurejeni in razmeram še čisto brezdušen odnos tistih, ki kakorkoli o tem odločajo.

O pomanjkanju stanovanj, tej krizi, ki tako boleče prizadeva nekatere, je bilo že veliko govora in za nje ublažitev mnogo storjenega. S sredstvi, namenjenimi za stanovanja, se je graditev zelo pospešila. Na najboljši poti smo, da s pospešeno graditvijo stanovanj postopoma rešimo to boleče vprašanje.

Do tu je vse v redu. Vsakdo pač ve, da preko noči ni moč urediti vsega in mnogi tiho upajo, da bodo slej ko prej dobili primerne prostore.

Toda, kakorkoli je to vprašanje boleče in ga ni moč preko noči rešiti, je toliko bolj boleče, če se pri delitvah stanovanj ne upoštevajo prav nobeni oziri. Dogodi se, da sanitarna inšpekcija ugotovi skrajno neprimernost določenega bivališča, toda družina čaka, prosi, rotj zaman za boljše. Ni ga, ki bi ji ga lahko dodelil. V istem času pa so, ki se selijo iz dobrega stanovanja v še boljše in to običajno po hierarhičnem položaju, ki ga nekdo uživa. Menim, da bi morala komuna — občina zagotoviti v sedaj ustaljenem načinu odprodaje stanovanj podjetjem in ustanovam del novega stanovanjskega fonda za najbolj kričeče potrebe, kjer že lahko govorimo o socialni in zdravstveni ogroženosti, kjer spričo nemogočih razmer pride do obolenj, do rahljanja ali celo do razbijanja družinskih vezi in slično. Nikakor ne smemo pozabiti, da sleherni delavec in delavka, plačuje svoj delež v stanovanjski sklad. In nihče mu ne more odvzeti pravice, da mu skupnost pomaga v največji stiski. Izgovor, ki ga je danes tako pogosto slišati, češ, podjetje naj oskrbi stanovanje, siino prizadene tistega, ki dela v majhnih kolektivih ali ustanovah, kjer največkrat imajo sredstva komajle za redne prejemke, a kaj, da bi lahko kupovali stanovanja. (Da o upokojencih, ki niso nikjer zaposleni, sploh ne govorimo.,

Ko se srečuješ z našimi delavci in delavkami, ti vedo veliko povedati o krivicah in, da tako rečem, »neumnostih« ki jih nekateri vodeči počno, neumnostih, ki po pravici razburjajo prebivalce. Če so pripravljeni mnogi z razumevanjem potrpeti v slabih stanovanjih ali celo brez njih, naj tisti, ki imajo ta vprašanja že urejena, ne zahtevajo še več in to na škodo najbolj popotrebnih. To so občutljive stvari.

Menimo, da naše sindikalne organizacije lahko o tem rečejo odločnejšo besedo in da preprečijo najbolj grobe nesmisle, kot so na primer, da so dodelili stanovanje drugemu zato, ker pričakujejo, da bo nekdo umrl (o čemer pišemo v današnji številki), da pomagajo najbolj potrebnim, da ne bodo socialno in zdravstveno ogroženi.

PRED KONGRESOM: DELEGATI GOVORE

VČERAJ, DANES, JUTRI...

● Razgovor z jeseniškimi delegati za kongres delavskih svetov o tem, ● kaj zavira in pospešuje gospodarjenje in delo organov upravljanja ● ter kaj bi morali spremeniti

Jesenice so bile zavite v oblake dima tako kakor vsak dan, kot včeraj, kot so danes in kot bodo jutri. Tudi žerjav se je prav tako prepeljaval po svojem tiru in z železnimi čeljustmi prenašal staro železo. Tudi martinar in jeklar sta prebadala žrela nikoli nasitnih in peklensko razbeljenih peči, tako kakor včeraj, kot jih prebadata danes in kot jih bosta prebadala jutri. In vendar se mi je zdelo, da je na Jesenicah nekakšno drugačno vrvenje. Preveč bi dejal, če bi trdil, da je vsakdo razmišljal o kongresu delavskih svetov, da pa je o njem razmišljalo, razmišlja in bo še razmišljalo stotine in tisoče delavcev, je gotovo. Saj drugače ne bi tako temeljito in tako odkritosrčno razčlenili vseh tistih škodljivih pojavov pri sebi, tako odkrito spregovorili o slabostih drugih, o slabostih, ki škodujejo njim, plavžarjem, ki se potijo pred plavži, martinarjem, valjavcem, žicarjem in drugim.

Zdelo se mi je, da si nisem izbral najbolj primernega časa za razgovore z delegati jeseniške železarne. Sobota je bila in v soboto navadno vsakdo ponaredi tisto, kar je odložil za konec tedna, Razen tega pa se je živo srebro gibalo nad 26 in 32° C in takšnale vročina je mrtvičila možgane.

Toda glejte, kljub tem okoliščinam sem bil z razgovorom nadvse zadovoljen. Z delegati: Jankom Verdnikom, ing. Alojzom Prešernom in Ludvikom Slamnikom sem se dobil ob dogovorjenem času na dogovorjenem prostoru in razpletel se je pomenek, kakšno je bilo življenje včeraj, kako gospodarijo danes in kako mislijo gospodariti jutri.

Dovolj je bilo eno samo samcato vprašanje: o čem mislijo razpravljati kot delegati jeseniškega železarskega kolektiva in predvsem, na kaj mislijo opozoriti kongres delavskih svetov, in že sem dobil na to eno samo samcato vprašanje vrsto odgovorov.

Naš cilj — proizvajati več, bolje in ceneje — in praksa

»Na kongresu bomo razpravljali predvsem o materialni osnovi delavskega upravljanja, o slabostih gospodarskih predpisov, o njihovem škodljivem menjavanju, o tem, kako nas je vse to prizadejalo lani, letos in kako bi nas še, če stvari ne bomo drugače uredili,« je dejal ing. Alojz Prešeren. »Naš cilj je proizvajati čim več, boljše in ob nižjih stroških, to je ceneje. Toda glejte, naš kolektiv je bil tako rekoč kaznovan, če je izdeloval kakovostno železo in jeklo, še zdaj je skorajda kaznovan, če ga izdeluje in izdelovati ga mora, če hočemo zmanjšati uvoz. Lani je naše podjetje doseglo manjšo vrednost proizvodnje — manjši dohodek — kot je bil planiran, čeprav smo plan količinsko presegli. Ker smo izdelovali predpisane kakovostne proizvode, smo morali plačati več davka, smo bili torej kaznovani. ker smo delali bolje.

Priznam, da so letošnji predpisi nekoliko ugodnejši. Toda če bi delavsko upravljanje narobe, sebično pojmovali, če bi črtali iz svojega programa vse kakovostne izdelke, potlej bi imeli na leto pol milijarde dobička več. Toda kaj bi bilo z našim gospodarstvom, z uvozom, z devizami? So podjetja, ki ustvarjajo manj in slabše in vendar jim ostane več sredstev. Delavsko gospodarjenje pa se mi zdi, da ni gola fraza in zato mora temeljiti na določeni materialni osnovi.«

Ob besedah ing. Prešerna sem se spomnil na ugotovitev v njihovem poročilu, ki pravi, da je menjavanje gospodarskih predpisov glavni vzrok za planiranje od danes do jutri, kajti kar misliš storiti danes, se ti jutri podre, ker izide drugačen predpis. Odnosi med banko in investitorjem, jeseniško železarno — so bili in če se ne bo kaj spremenilo, bodo najbrže še nevzdržni. Podjetje je na primer leta 1954 sklenilo pogodbo za triletno investicijsko posojilo z določenim letnim odplačilom. V začetku leta 1956 pa je banka spremenila pogoje na osnovi spremenjenih predpisov, in sicer tako, da je moralo podjetje prispevati za letno odplačilo 50% sredstev iz svojega amortizacijskega sklada in 50% iz sklada za samostojno razpolaganje. Prizadeta so bila sredstva podjetja in investicijska sredstva okraja.

Predpis je postavil podjetje in okraj pred izvršeno dejstvo. Potem pa planiraj za nekaj let naprej, če moreš. Zdi se mi, da ni prehuda tale trditev, zapisana v poročilu: »Samostojnost je v tem primeru fraza, uspeh podjetja ni odvisen od dobrega ali slabega gospodarjenja kolektiva in organov delavskega upravljanja, temveč od različnih predpisov in ukrepov državnih organov.«

Torej, če smo ravnali tako včeraj, če ravnamo tako še danes, glejmo da bo jutri drugače. In zdi se mi, da bodo jeseniški delegati in najbrže še kdo, to prav tako odkrito povedali na kongresu, kot so zapisali v svojem poročilu.

»Nikomur nočemo ničesar očitati,« se je oglasil Janko Verdnik, »vendar na lastni koži občutimo, da smo kolektivi starih, utečenih tovarn prikrajšani. Kjerkoli so bile zgrajene nove tovarne, povsod so gradili tudi vsaj nekaj stanovanj, prostorov za razvedrilo, izobraževanje... Bodimo odkriti, veliko tega so marsikje zgradili na račun investicij. Pri nas pa — skoraj nič.

V martinarni bi radi vpeljali izmeno, ne moremo je, ker nimamo za nove delavce stanovanj. Prav zaradi tega delajo posamezniki več kot bi smeli, izčrpavajo se, nadurno delo in nesreče rastejo in dela ni mogoče organizirati tako, kot bi ga radi.

Zato mislimo, da bi morali povsod, ob vsaki investicijski novogradnji ali razširitvi podjetja izločiti 10 ali 15% sredstev za stanovanja, šole, komunalne naprave in podobno.

Tudi če bi podjetje hotelo iz svojih sredstev — iz sklada za samostojno razpolaganje — kaj preurediti in izboljšati, naleti na vrsto predpisov in uredb, ki zavirajo prizadevnost organov upravljanja, prizadevnost vsega kolektiva.«

Ing. Prešeren je težave podrobneje razložil.

Z našim gospodarijo drugi

»Naša osnovna sredstva so vredna 14 milijard in z njimi ustvarimo vsako leto nad 23 milijard dinarjev bruto dohodka. Toda osnovna sredstva so prenizko ocenjena, težko zbiramo amortizacijski sklad za obnovo in še tisto, kar zberemo in o čemer bi morali načelno sami odločati, odločajo — drugi. Če hočemo zamenjati nek stroj, ki stane le nekaj sto tisoč dinarjev, popišemo kupe papirja in predlagamo nakup vsem mogočim vodstvom v odobritev. Človek teh zamotanih administrativnih

(Nadaljevanje na 5. strani.)

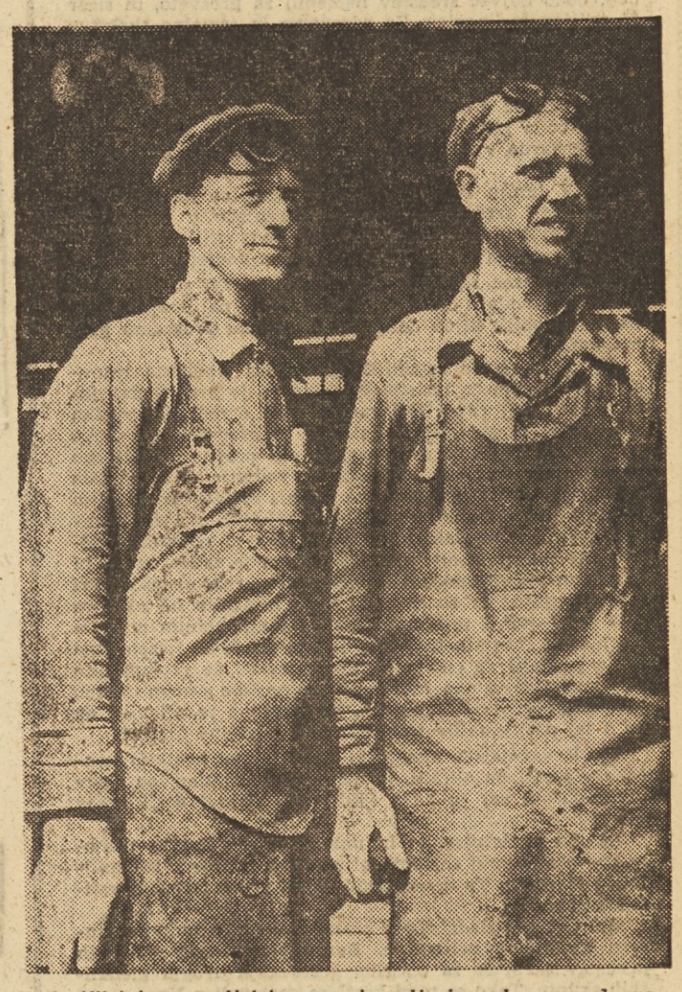

Proizvijilci in upravljalci smo pripravljeni na kongres, da na nzem povemo, koliko smo uspeli in kako naj bi gospodarili v bodoče.

Predsednik švedske vlade g. Erlander, ki se mudi na prijateljskem obisku v Jugsolaviji, je te dni obiskal našo republiko. — Na sliki: g. Erlander s predsednikom izvršnega sveta LRS tov. Borisom Kraigherjem.

S PLENARNEGA ZASEDANJA CENTRALNEGA ODBORA SINDIKATA KOVINARJEV JUGOSLAVIJE

Industrijski delavec

v polnem smislu besede naj bo naš vzor

»Posebno želim — je pisal lani tovariš Tito IV. kongresu Sindikata kovinarjev Jugoslavije — da bi se po vašem kongresu v vrstah kovinarjev še bolj začutila skrb za delavski naraščaj, ker glede tega z današnjim stanjem ne moremo biti zadovoljni. Našo delavsko mladino je treba nenehno vzgajati na svetlih tradicijah delavskega gibanja, v katerem je pripadalo kovinarjem vedno pomembno mesto...«

Tako je pretekli petek in soboto razpravljal plenum Centralnega odbora tega sindikata o problemih delavske mladine. Plenumu je predsedoval predsednik CO in sekretar Centralnega sveta ZSJ tov. Norbert Veber. Plenum je zasedal v dvorani delavskega sveta »Metalne« v Mariboru.

Plenum je zares vsestransko obdelal probleme delavske mladine tako glede strokovne izobrazbe, kakor glede življenjskih pogojev, v katerih mladina živi, zlasti pa glede vzgoje mladine za upravljavce. V prvi vrsti kaže ugotoviti, da smo dosegli precej uspehov, da je bilo vloženega precej truda, da bi bil gmotni položaj mladine boljši, saj so v večini podjetij znatno povišali nagrade vajencem, omogočili prehrano v menzah in stanovanje v domovih, vendar je treba naglasiti, da delavski organi upravljanja še ne smatrajo, da je skrb za mlade delavce tudi njihova stvar, marveč mislijo, da je z dotacijo določene vsote denarja, da gre mladina na primer na izlet, že vse opravljeno.

Dandanes se kaj radi pohvalimo, da smo v delavske organe upravljanja izvolili toliko in toliko mladincev in žena več kot druga leta. To je vsekakor lep napredek, saj kaže, da je premagana stara miselnost, da mladinec zato, ker je mlad in neizkušen, ne more biti v delavskem svetu. Vendar to ni dovolj.

Truditi se moramo, da bo ta mladinec lahko zares aktiven član delavskega organa upravljanja. Zato je plenum toplo priporočil, naj sindikalne organizacije na vso moč podpro klube mladih proizvajalcev ter jim pomagajo, da bi vzgojili dobre upravljavce.

Potrebujemo industrijskega delavca

Poseben problem je strokovna vzgoja mladih delavcev. Plenum soglasno ugotavlja, da je ves sistem strokovne vzgoje pri nas še vedno usmerjen na vzgajanje obrtniških delavcev in da ni niti načeto vprašanje industrijskega vzgoje delavcev. K takemu načinu nas je silil sistem nagrajevanja, ki je temeljil na štirih stopnjah kvalifikacije, k temu nas še vedno sili sistem pokojnin, pri katerih je formalna kvalifikacija odločilnega pomena. Moderna industrija, zlasti industrija proizvajalnih sredstev, ki je že po svojem bistvu taka, da najbolj teži k napredku, pa ne prenese obrtniške kvalifikacije. Moderna industrija, in taka je naša, potrebuje tisoče poklicev, tisoče drobno specializiranih delavcev, ne pa ljudi, ki bi znali vsakega nekaj, in tega nekaj tudi na konkretnem delovnem mestu. Zato so odločno za reformo strokovnega šolstva, pri čemer je treba izenačiti strokovnega delavca ne le pri pogojih za vpis v šolo, marveč tudi po mestu, ki ga naj po dokončani šoli doseže v proizvodnji. Tako na primer so danes enaki pogoji za vpis v industrijsko šolo kot za vpis na srednjo tehnično šolo. Ob koncu študija pa je nekdo tehnik, drugi pa »navaden« delavec brez kakršne koli možnosti nadaljnjega strokovnega šolanja.

(Nadaljevanje na 2. strani)

VSE JE PRIPRAVLJENO

Prvi kongres delavcev - upravljavcev lahko prične z delom. Velika dvorana Doma sindikatov je pripravljena na sprejem svojih gostov. Tudi vse ostale priprave za prvi kongres delavskih svetov Jugoslavije so v glavnem končane. Vsi tisti tisoči in deset tisoči širom po deželi, ki so sodelovali v velikem delu, se lahko oddahnejo. Besedo imajo delegati.

Preko dva tisoč delegatov in gostov bo te dni prispelo v naše glavno mesto. Bivali bodo v hotelih, internatih in študentskih domovih — kajti prostora v beograjskih hotelih ni toliko, da bi mogli sprejeti vse udeležence kongresa in še mnoge druge, ki vsakodnevno prihajajo v Beograd. Posebni avtobusi bodo prevažali delegate in goste kongresa, ki bodo prišli v Beograd. Delavski svet mestnega prometnega podjetja je odločil, da bo v času kongresa brezplačno prevažal delegate na vseh svojih rednih progah.

Te dni so uradno odprli veliko dvorano, v kateri bodo plenarna zasedanja. Otvoritve so se udeležili podpredsedniki Zveznega izvršnega sveta, tovariš Kardelj, Ranković in Čolaković. Kljub temu, da je v dvorani 2000 sedežev in zraven še okoli 150 pomožnih sedežev, dvorana ne bo mogla sprejeti vseh, ki bi želeli spremljati delo kongresa. Za delo komisij so predvideli še nekatere dvorane: dve v Zvezni ljudski skupščini, dve v Ljudski skupščini LR Srbije, veliko in malo dvorano v Kolarčevi ljudski univerzi in dvorano Narodnih herojev na Prirodoslovno-matematični fakulteti. Tisti, ki ne bodo dobili prostora v veliki dvorani med plenarnimi zasedanji kongresa, bodo lahko spremljali delo komisij.

Delovne skupine so končale svoje elaborate, na osnovi katerih so izdelali referate za kongres.

V tem času še ne moremo navesti točnega števila organizacij iz inozemstva, ki pošiljajo svoje predstavnike na kongres. Sodijo, da jih bo okoli 30 iz vseh krajev sveta. Nekatere inozemske organizacije bodo poslale veččlanske delegacije, medtem ko bo druge predstavljal samo en delegat. Tudi gostje so že dobili vsa obvestila o delu kongresa kakor tudi o načinu izvolitve delegatov. Prav tako so sprejeli poročila o delavskem in družbenem upravljanju v Jugoslaviji.

Čez 20 tujih novinarjev največjih svetovnih listov in agencij bo obveščalo tujino o delu kongresa. Nekateri od njih so prišli v Beograd precej časa pred pričetkom kongresa tako, da bi se čimbolje pripravili za poročanje. Domača uredništva bodo, vsaj kar zadeva plenarna zasedanja, sprejela znatno manj dovolilnic kot bi jih želela, ker, čeprav je dvorana zares ogromna, je vendar njena zmogljivost omejena. Med zasedanjem kongresa bo posebni biro za tisk zagotovil novinarjem vse potrebno gradivo, tako da bo javnost pravočasno in popolno obveščena o vsem, o čemer bodo na kongresu razpravljali. Zvonko Simič

Aleksander Ranković, Rodoljub Čolaković, Edvard Kardelj in Djuro Salaj ob otvoritvi velike dvorane v Domu sindikatov v Beogradu, kjer bo kongres delavskih svetov Jugoslavije.

BRZOJAVKE

● Na 16. redni seji Občinskega ljudskega odbora Ruše so odborniki po temeljiti razpravi sprejeli in potrdili družbeni plan in proračun za leto 1957. Družbeni produkt bo po družbenem planu večji za okrog 120 milijonov dinarjev. Po proračunu občine, ki je tudi letos precej majhen, bodo največ sredstev namenili za prosveto, in sicer 35 milijonov dinarjev. Za zdravstvo in socialno skrbstvo je namenjenih 20 milijonov, za številne komunalne potrebe pa le osem. S sredstvi za negospodarske investicije bodo letos dokončali elektrifikacijo Slemena, Gradišča in Ruške koče, vodovod v Selnici in telefonsko zvezo z Gradiščem. Začeli bodo graditi še vodovoda v Bistrici in Slemenu, novo pekarno v Lovrencu in kino dvorano v Rušah. G. G.

● V juniju bodo na Jezerskem stalna posvetovanja zastopnikov trgovskih podjetij Gorenjske o delavskem samoupravljanju. Posebej se bodo pogovorili o metodah dela delavskega sveta ter o ekonomiki podjetja.

● Folklorna sekcija Svobode v Kranjski gori je pred dnevi gostovala z izbranim programom na Dovjem. Žal pa je bil obisk kljub odlično izvedenemu programu premajhen.

● Predsedstvo republiškega odbora sindikata trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev je pred nedavnim na svoji tretji redni seji razpravljalo o delitvi dohodka v trgovini in gostinstvu, kakršna je predvidena z novo uredbo. Po anketi, ki so jo organizirali skupno z Gostinsko zbornico, so ugotovili, da gostinska podjetja ne bi zdržala takih obremenitev in bi nujno morala zvišati cene svojim uslugam. Edini izhod je v tem, da bi ljudski odbori gostinska podjetja pavšalizirali. Po anketi bi nekatera podjetja ne ustvarila niti plač, še več pa je takih, ki ne bi mogla ustaviriti fondov za samostojno razpolaganje. Pri tem navajajo, da so se cene mesu dvignile od oktobra 1955 za 11—45%, testeninam za 12%, alkoholnim pijačam pa 7—28%, brezalkoholnim pijačam do 30%. Razen tega se je podražil še električni tok, podražil se je tudi plin in komunalne usluge. Iste težave so nastale z novo uredbo tudi v špecerijskih trgovinah. Predsedstvo je sklenilo, da bo o tej problematiki seznanilo vse pristojne forume.

● Krvodajalska akcija, ki je bila pred kratkim končana v goriškem okraju, je naletela na izredno lep odziv prebivalstva, saj je 2.142 ljudi dalo skupaj 642,6 litrov krvi. L. K.

● Za modernizacijo in nabavo novih strojev nameravajo v anhovski cementarni porabiti milijardo 284 milijonov dinarjev. Ta denar bodo najeli iz zveznega investicijskega sklada. L. K.

● Goriško gledališče si prizadeva, da bi nudilo občinstvu kvalitetne prireditve. Razen pripravljanja lastnih predstav skrbi še za občasna gostovanja drugih gledaliških skupin. Tako so pred kratkim gostovali v Novi gorici gojenci Akademije za glasbo. V načrtu pa je še gostovanje Slovenskega narodnega gledališča iz Trsta, ki ima na Goriškem iz prejšnjih gostovanj že obilo prijateljev.

● Sindikalna podružnica tovarne »Peko« v Tržiču je priredila v počastitev prvega kongresa Jugoslavije številna športna tekmovanja. Člani kolektiva so se pomerili v namiznem tenisu, nogometu, odbojki, šahu in streljanju. Ob zaključku tekmovanja so prejeli najboljši posamezniki in moštva lepa spominska darila.

● Društvo upokojencev v Tržiču je na svojem rednem občnem zboru razvilo nov društveni prapor. Člani so se pogovorili o delu društva v pretekli poslovni dobi ter o honorarni zaposlitvi upokojencev.

● Pred nekaj dnevi sta se v Tržiču pomerili nogometni enajstorici sindikalnih podružnic tovarn »Peko« in »Bombažne predilnice in tkalnice«. Po mlačni in nezanimivi igri je zmagalo moštvo tovarne »Peko« z rezultatom 2:1 (1:0).

● Delavski svet tovarne »Lek« v Ljubljani je pred kratkim priredil petdnevni seminar, na katerem so se člani delavskega sveta pogovorili o problemih v zvezi z delovno storilnostjo. Razen tega so se pomenili tudi o drugih gospodarskih vprašanjih tovarne, zlasti o mehanizaciji dela.

● Strokovno združenje gozdnih gospodarstev je pred nedavnim organiziralo v Ljubljani posvetovanje o izdelavi gozdarskega orodja, ki je še neekonomično in dostikrat neprimerno za večja dela. Ob zaključku posvetovanja so sklenili navezati stike s tovarnami glede cenejše dobave orodja in drugih pripomočkov.

● Svoboda II Zagorje-Toplice gostuje z delom »Srečni dnevi« po nekaterih krajih Slovenije. Društvo žanje povsod veliko priznanje za svoja prizadevanja.

● Končno bodo zagorski rudarji le dobili lepo urejeno kopališče. Preteklo nedeljo dopoldne so odprli v Izlakah nov olimpijski plavalni bazen. Ko bodo dograjeni in urejeni še vsi ostali pomožni objekti bodo postale Izlake prijeten letoviščarski kraj.

● Občinski sindikalni svet v Zagorju bo priredil pokalni nogometni turnir v počastitev spomina prvoborca Slavka Pintarja. Turnir bo verjetno 23. tega meseca na stadionu »Proletarca« v Zagorju.

● Le še nekaj dni nas loči od festivala v Zagorju, zato je v vseh treh Svobodah zelo živahno. Poleg dramskih nastopov teh Svobod bo na sporedu še zabavni glasbeni večer, gostovalo bo eno izmed okoliških prosvetnih društev, nastopila pa bo tudi ljubljanska Drama.

● Dramska družina Svobode iz Zagorja je gostovala z Molièrovo komedijo »George Dandin« na Slovenskem Javorniku. Javorniški svobodarji so jim pripravili prisrčen sprejem, kakršnega Zagorjani niso pričakovali. Tudi udeležba na predstavi je bila več kot zadovoljiva. Zagorjani se vsem članom upravnega odbora Svobode in vsem Javorničanom prav lepo zahvaljujejo za gostoljublje in priznanje ter upajo, da se jim bodo ob gostovanju v rudarskem Zagorju vsaj delno oddolžili.

● Kolektiv koprske tovarne »Partizanka« je v ponedeljek, 10. junija spet prijel upravljanje tovarne v svoje roke. Po več kot letu dni prisilne uprave so ta dan izvolili delavski svet.

● V Murski Soboti so te dni odprli mlečno restavracijo. Za ureditev prostorov je porabilo trgovsko podjetje »Koloniale« okrog tri milijone dinarjev.

● V začetku junija je zasedal v Beogradu plenum Republiškega sveta ZSJ za Srbijo. Razpravljali so o poteku volitev delavskih svetov in o pripravah na kongres delavskih svetov.

● Kot je sklenil občinski ljudski odbor Kranj na svojem zadnjem zasedanju, bodo dali za gradnjo sindikalnega doma osem in ne deset milijonov dinarjev kot so prvotno mislili. Dva milijona dinarjev več pa so namenili za adaptacijo šol.

● S sredstvi, ki jih daje tovarna »Stol« na Duplici bodo še letos dogradili vodovod na Duplici.

● V Hrastniku je bil od 6. do 9. junija seminar za člane delavskih svetov in upravnih odborov podjetij iz Hrastnika.

● V kranjski tovarni »Iskra« je bilo 16. junija posvetovanje mladih kovinarjev Gorenjske. Pogovorili so se o vključevanju mladine v delavske svete, o nagrajevanju mladih delavcev, analitični oceni delovnih mest, posebej pa so obravnavali sklepe plenarnega zasedanja Centralnega odbora Sindikata kovinarjev Jugoslavije, ki je bil dva dni prej v Mariboru.

● V »Inteksu« v Kranju imajo zelo poceni menzo. Za kosilo plačajo 55 dinarjev, za večerjo 35, za zajtrk pa le 10 oziroma 15 dinarjev. Razliko do polne cene plača tovarna. Ker se v tej menzi hranijo nekateri delavci še iz »Standarda« in »Zvezde«, plačata zanje razliko ti podjetji. Zares hvale vredno sodelovanje!

● Novomeško gradbeno podjetje »Pionir« je slavilo te dni desetletnico obstoja. Ob tej priložnosti so priredili tudi športna tekmovanja kolektivov gradbišč v streljanju, balinanju, šahu in odbojki.

● Kočevski rudarji so si uredili v Medveji pri Lovranu camping, kjer bo naenkrat lahko prebivalo 25 ljudi. Menjavali se bodo vsakih deset dni. Prebivanje bo stalo okrog 200—250 dinarjev na dan.

Marjanca Jemec: Med odmorom v železarni

IZ SINDIKALNE PODRUŽNICE ELEKTRARNE FALA

Izlet v Benetke ali pomoč članom?

Izvršni odbor sindikalne podružnice elektrarne Fala je pisal Republiškemu odboru Sindikata kovinarjev Slovenije ter ga prosil za pojasnilo, če so prav sklenili. Pismo v celoti objavljamo, ker menimo, da se kaže o tej stari javno pogovoriti. Takole pišejo:

»Na zadnji seji izvršnega odbora smo se med drugim pogovarjali tudi o skrbi za našega delavca, da bi laže šel na dopust. Sklenili smo, da vsakomur, ki bo res šel na dopust v drugi kraj, pomagamo na ta način, da mu plačamo del penziona.

Zakaj smo tako sklenili, bomo obširneje razložili. Dobro pomnimo pomembne sklepe IV. plenuma SZDLJ kakor tudi plenuma CP ZKJ o štednji in o prizadevanjih za zboljšanje gmotnega položaja delovnega človeka.

Kot vsako leto, smo tudi letos dobili dotacijo delavskega sveta iz sklada za samostojno razpolaganje, da bi pokrili primanjkljaj v proračunu naše sindikalne podružnice. In to po naslednjih postavkah: telesna vzgoja, knjižnica, letni oddih članstva in podobno.

Nekateri v našem podjetju pa si na vso moč prizadevajo, da bi priredili izlet v Benetke in tako ves ta denar porabili. Tako je sklenil tudi delavski svet. Izvršni odbor sindikalne podružnice pa se s takim predlogom ni preveč strinjal, češ, da pogoji za tak izlet še niso zreli, to zlasti ne danes, ko moramo tako štediti na vseh koncih in krajih. O tem so razpravljali tudi na sestanku osnovne organizacije Zveze komunistov.

Delavski svet je nato 5. junija letos svoj prvi sklep preklical, vendar s pripombo, da je sindikat tisti, ki je proti kulturnemu izobraževanju članov, ker ne pusti prirediti izleta v Italijo. Naše mnenje pa ni bilo tako, marveč smo dejali, naj se kulturno dvigamo kar doma ter naj bi organizirali ekskurzijo po Jugoslaviji, če že moramo zapraviti denar za ekskurzijo. Potlej je bila široka razprava, v kateri so iz računovodstva povedali, da se iz dotacije, ki nam jo je dalo podjetje, ne more dati nobenega prispevka našim članom za koriščenje dopusta, kakor je to sklenil izvršni odbor naše podružnice. Prav zato se z dopisom obračamo na Vas, da nam pojasnite, kako denar uporabiti. To bi radi še zlasti zato, da bi ob tej priliki dokazali nekaterim članom našega delavskega sveta, da je naše stališče pravilnejše in koristnejše za našega delovnega človeka, in to prav v današnji dobi«.

Takole torej sprašujejo sindikalni odborniki iz elektrarne Fala. Po našem mnenju je stališče izvršnega odbora te sindikalne podružnice popolnoma pravilno. Dandanes še zdaleč ni čas, da bi denar takole razmetavali z raznimi izleti v tujino, prvič zato ne, ker nam tako manjka deviz za potrebnejše stvari, in drugič zato ne, ker nam sploh denarja manjka. Kam bomo pa prišli, če bi denar tako razmetavali? Zato je veliko umestnejši predlog izvršnega odbora te sindikalne podružnice, da bi raje pomagali članom, da si privoščijo lep dopust, na katerem se bodo res lahko spočili in se z novimi močmi vrnili na delo. To še zlasti zato, ker so cene v gostinskih podjetjih takšne, da si navadni državljan ne upa niti misliti, da bi si lahko privoščil dopust kje ob morju ali na Gorenjskem.

Pri vsem tem je dokaj čudna pripomba delavskega sveta, da je sindikat tisti, ki brani, da bi se ljudje kulturno izobraževali samo zato, ker je proti izletu v Italijo. Delavski svet kot organ upravljanja podjetja bi moral biti prvi, ki bi se moral zavzemati za štednjo in pomoč članom kolektiva. Ker delavski svet tega ni storil, je bil pač sindikat kot družbena organizacija, ki se bori za socialistična načela gospodarjenja, poklican, da to stori, saj je sindikat organizacija, katere temeljna naloga je — poleg ostalih — da ustvarja v kolektivu tako vzdušje, v katerem se spoštujejo socialistična moralna načela in da s teh pozicij vpliva na odločitve delavskih organov upravljanja.

Ob koncu pa še glede stališča računovodstva podjetja, ki trdi, da dotacije podjetja ni moč uporabiti za prispevek članom za dopust. S takim stališčem skušajo po svoje pritisniti na delavski svet in na sindikat, češ, če ne boste priredili izleta v Italijo, denarja ne damo. V računovodstvu prav dobro vedo, kaj se sme in kaj ne sme, in skušajo seveda za uredbe skriti svojo vročo željo, da bi videli Benetke. Sploh so v računovodstvih dostikrat polni besed o štednji, zdaj imajo priložnost, da to tudi v dejanju dokažejo.

K vsemu temu kaže reči se tole. Nikakor ne bi bilo prav, če bi zdaj tako stališče sindikalnih odbornikov smatrali kot osebno nasprotovanje nekaterim članom delavskega sveta ali ljudem iz računovodstva. Gre za socialistična načela gospodarjenja, za katera se je sindikat moral zavzeti kot družbena organizacija, ki je zato poklicana. Zelo napak bi bilo, če bi se iz tega rodil spor med izvršnim odborom sindikalne podružnice in delavskim svetom, ker se uspehi v podjetju dosegajo le v složnem sodelovanju in prizadevanju vseh družbenih organov in organizacij. Seveda pa to sodelovanje ne sme biti tako, da bi škodilo interesom skupnosti in ob katerem bi gazili socialistična moralna načela.

S PLENARNEGA ZASEDANJA CENTRALNEGA ODBORA SINDIKATA KOVINARJEV JUGOSLAVIJE

INDUSTRIJSKI DELAVEC

v polnem smislu besede naj bo naš vzor

(Nadaljevanje s prve strani)

Ne zgolj »priporočila« sindikatov

Danes — je naglasil plenum — ni več čas samo za »priporočila« sindikatov, ki jih državni organi sprejmejo, ali jih pa ne, ampak naj sindikati zahtevajo, da se stvari na tem področju vendar končno urede. Pri tem kaže opozoriti še na to, da traja študij na univerzi povprečno osem let, preden nekdo diplomira za inženirja, kar je odločno predolgo. Pri nas pride na 158 delavcev en inženir, medtem ko pride v Italiji na 11 delavcev eden, V Ameriki in Franciji pa celo na devet delavcev en inženir. Če smo dali toliko denarja za zgraditev moderne kovinske industrije, moramo najtidanes denar za vzgojo strokovnjakov, saj je tudi to eden izmed razlogov, da so kapacitete kovinske industrije tako malo izkoriščene. K temu še en podatek. Na polovici kvalifikaciranih delovnih mest delajo nekvalificirani in polkvalificirani delavci, na 42 odst. mest delajo ljudje, ki nimajo ustrezne strokovne izobrazbe. Vse to so vprašanja, ob katerih se kaže resno zamisliti.

Glede gmotnih pogojev mladih delavcev pa opozarja plenum na to, da so sindikalne organizacije vse premalo storile, da bi se njihov položaj izboljšal. Sindikati imajo vso možnost, da postavijo pred delavske organe upravljanja in zlasti pred zbore proizvajalcev probleme položaja delavske mladine in da ti poskrbe, da se odpro menze, postavijo samski domovi itd.

Ob koncu zasedanja je poslal plenum pismo tovarišu Titu, v katerem ga seznanjamo s položajem delavske mladine njihovega sindikata.

Ko je plenum razpravljal o drugi točki dnevnega reda: dopusti in razvedrilo članov, je predvsem opozoril sindikalna vodstva, naj ne kupujejo vsevprek počitniških domov in naj raje premislijo, če je denar, ki ga žrtvujejo v adaptacije in zakupnine zares najbolje naložen, saj so primeri, ko bi šel lahko kolektiv več let na dopust za denar, ki so ga vložili v drag počitniški dom in še ta je izkoriščen le dva meseca na leto. Pri tem so postavili za zgled kolektive kovinske industrije iz Maribora, ki so za mal denar organizirali kamping v Poreču in tako nudijo poceni letovanje svojim članom.

Predlog za kongres delavskih svetov

Plenum je razpravljal še o enem vprašanju, ki ga nameravajo postaviti pred kongres delavskih svetov. Strojna industrija pri nas je namreč najmanj izkoriščena. To pa iz dveh razlogov. Prvič se zelo počasi prebija na zunanji trg, to pa ne morda zato, ker kvaliteta naših izdelkov ne bi dosegla tuje, marveč zaradi sila počasnega dela tistih organov, ki se ukvarjajo z izvozom in uvozom. Po njihovi krivdi je lani propadlo več pogodb. Naša industrija pa ima za izvoz zelo ugodne pogoje, saj je edina v Evropi, ki ima še proste kapacitete. Drugič pa so predpisi za izvoz še sila togi in bodo predlagali kongresu delavskih svetov, da je treba dati delavskim organom upravljanja več samostojnosti glede poslovanja s tujino.

Med drugim so razpravljali še o analitični oceni delovnih mest, pri čemer so naglasili, da s tem ne kaže hiteti, marveč naj se sindikalne organizacije zavzamejo za to, da bodo delovna mesta zares znanstveno ocenjena.

Ob koncu so sprejeli še poslovnik Centralnega odbora.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA
zbira hranilne vloge in daje razna posojila.

IZ PTUJA

Premalo trgovin in obrtnih delavnic

V Ptuju je 161 prodajaln in na vsako prodajalno pride 571 potrošnikov. Od pregledanih 70 poslovalnic na terenu jih je 14 slabo urejenih. Ptuj še potrebuje nove trgovske lokale. V ptujskem okraju bi morali osnovati še vsaj 42 novih trgovskih lokalov.

Tudi obrtnih obratov je manj, namesto več. Leta 1950 je bilo v ptujskem okraju 528 obrtnih obratov, lani jih je bilo že samo 449 s 1.361 zaposlenimi delavci. V preteklem letu je bilo na novo ustanovljenih 38 obratov, odjavljenih pa 75. Medtem ko se je v večjih podjetjih delavsko upravljanje utrdilo, tega ni moč trditi za delavske svete v manjših podjetjih. J. D.

IZ ŽELEZARNE ŠTORE

Za zdravje otrok

Tudi kolektiv železarne Štore je prispeval svoj delež pri gradnji mladinskega okrevališča »Debeli rtič« pri Valdoltri v bližini Kopra. V času Tedna Rdeče križa so kupili za 15 tisoč dinarjev srečk Rdečega križa Slovenije. Nakazilo za nakup teh srečk so izročili odboru tovarniške pomoči pri sindikalni podružnici.

Srečka številka 080617 je dobila 200 tisoč dinarjev. Razen tega so zadeli še par manjših dobitkov. Vsoto bodo uporabili za socialno pomoč bolnim članom. M.

ODPOVEDALI SO JI STANOVANJE, KER BO UMRLA

BREZ SRCA!

Ko sem se leta 1955 poročil, je stanovala moja žena s svojim očetom in sinom iz prvega zakona, starim 13 let, v podstrešnem stanovanju v Ljubljani na Miklošičevi cesti 15. Imeli smo eno sobo, poltemen kabinet in kuhinjo, ki jo je uporabljala še druga družina. Stanovanje je bilo potemtakem popolnoma zasedeno in se jaz nisem mogel preseliti k ženi. Ostal sem v sobi na Miklošičevi 19. Čeprav nismo imeli skupnega stanovanja, smo živeli v skupnem gospodinjstvu.

Septembra 1955 je moja žena težko zbolela in odšla v bolnišnico. Letos 29. aprila pa je nenadoma umrl oče moje žene. In zdaj se začne žalostna stanovanjska zgodba.

Ko mi je tast umrl, sem se hotel preseliti v stanovanje umrlega očeta moje žene, ki je bila takrat že v bolnici na Golniku, saj otroka nisem mogel pustiti samega. Predsednik hišnega sveta pa tega ni pustil. Vpričo nedoletnega otroka je dejal, da bo moja žena kmalu umrla in da bodo dali stanovanje drugi družini. Opozoril sem ga, da je takšen postopek nezakonit, saj sem še vedno upal, da bo žena ozdravela. Predsednik hišnega sveta mi je odgovoril, da bo vprašal na Golnik, od takrat pa so se dogodki silno hitro razvijali.

Stanovanjski odsek občine Ljubljana—Center je že 7. maja letos brez vednosti hišnega sveta izdal začasno odločbo, da se moji ženi, ki je bila takrat na smrtni postelji, vzame stanovanje. Sredi maja je moja žena res umrla, odlok, da se ji vzame stanovanje pa so izdali že pred njeno smrtjo. Le kje je tu zakonitost? Le kje je tu čut za človeka?

Končno besedo o tem bo izreklo sodišče in sem prepričan, da bo njegova sodba pravična. Prepričan sem tudi, da mi bodo povrnili stroške, ker sem moral dati sina svoje žene v oskrbo drugi družini. Jasno pa mi ni naslednje: Ne morem razumeti, da se lahko kaj takega primeri v socialistični Jugoslaviji in vprašam se tudi, če so na stanovanjskem uradu sploh ljudje. Ali človek, ki zboli, ni zaščiten, da ga ne bi za časa njegove bolezni delo žirali in da ne bi njegova družina zgubila stanovanje še pred njegovo smrtjo?

Ivan Izvekov

Opomba uredništva: Na račun stanovanjske uprave občine Ljubljana—Center je že toliko pripomb, da bi bilo koristno, če bi občinski sindikalni svet Ljubljana—Center povedal, kaj so ni storili, ć bi se razm[illegible] na tej stanovanjski upravi uredile ter da bi bili sindikalni člani zaščiteni pred dostikrat neodgovornimi postopki uradnikov te uprave.

OB ROBU DOGODKOV

OB RESOLUCIJI ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE O PRENEHANJU POIZKUSOV Z NUKLEARNIM OROŽJEM

V imenu človeštva

Če bi kdo postavil pred zid tisoč ljudi in jih postrelil, bi ga prav gotovo proglasili za največjega zločinca vseh časov. Učinek ene same poskusne razstrelitve vodikove bombe je prav tolikšen. Razlika je le v tem, da ti ljudje ne umro naenkrat niti na istem kraju. Veter raznese radioaktiven prah po vsej zemeljski krogli, se useda na rastline in končno pride v človeško telo. Znanstveniki že ugotavljajo, da se je občutno povečala radioaktivnost v človeških kosteh, statistike kažejo, da je zadnje čase za polovico več primerov raka krvi in da tudi število rakastih obolenj nenehno raste. Ko so merili vode, v katere odmetavajo odpadke atomskih central, sicer niso mogli ugotoviti kaj občutno večje radioaktivnosti vode, pač pa je postal radioaktiven plankton, ribe itd. Lastavice na teh področjih pa so za 500000-krat radioaktivnejše.

Zato dviga človeštvo svoj glas proti nadaljevanju poskusov z atomskim orožjem, da niti ne pomislimo na naravnost strahotne posledice, če bi doživelo človeštvo atomsko vojno.

Zato je zunanje politični odbor Zvezne ljudske skupščine sestavil resolucijo in jo predložil Ljudski skupščini, o kateri je ta te dni razpravljala.

»Zahteve, da se prenehajo poskusne eksplozije nuklearnega orožja so zadnje čase tako pogoste in prihajajo iz toliko odgovornih in avtoritativnih virov, da so se izoblikovale v močan val protestov največjega dela javnega mnenja v svetu, vlad in voditeljev vrste držav«, je dejal v zunanje političnem odboru državni podsekretar Mladen Iveković. »Jugoslovanska politika je bila, je in bo ostala, da se taki poskusi popolnoma prepovedo, ker jih upravičeno smatramo za škodljive in nevarne za zdravje, varnost in duševni mir človeštva kakor tudi za splošno vzdušje prijateljstva in sodelovanja med narodi in državami.«

V Londonu zaseda podkomite komisije Organizacije združenih narodov za razorožitev. Zasedati je začel že 18. marca tega leta, vendar do danes vsi razgovori še niso privedli do nekih pozitivnih rezultatov. Vsekakor predstavlja spomenica sovjetskega delegata Valerijana Zorina nekakšen mejnik v prizadevanjih, da bi se velike sile le končno sporazumele vsaj za delno razorožitev. Prvi korak k temu bi morala biti vsekakor prepoved nadaljnjih poskusov z vodikovimi bombami, saj že znanstveniki sami pravijo, da teh bomb praktično ni treba več preizkušati in da nove eksplozije ne bi pokazale ničesar novega. Vsem pa so tudi jasne hude posledice atomskih eksplozij ne le za človeštvo, namreč za vse življenje na zemeljski krogli. Velesile naj bi po tem predlogu svečano obljubile, da ne bodo uporabljale atomskega orožja. To naj bi začelo veljati takoj. Kasneje pa bi osredotočili napore na popolno prepoved atomskega in vodikovega orožja.

Posebej so predlagali, naj bi obravnavo poskusov z jedrskim orožjem ločili od ostalih razgovorov o razorožitvi, priznali temu vprašanju prednost ter ga brez odlašanja rešili.

Nadalje naj bi velesile zmanjšale tako imenovano klasično oborožitev. Sovjetska zveza in Združene države Amerike naj bi zmanjšale število mož stalne vojske na po dva in pol milijona, Francija in Velika Britanija pa naj bi imeli vsaka po 750.000 mož pod orožjem. V naslednji fazi naj bi SZ in ZDA zmanjšali vojsko še za milijon mož, Velika Britanija in Francija pa za 100.000. Zorin je še predlagal, naj bi zmanjšali vojaške proračune za 15 odstotkov, nadzorstvo o poteku razorožitve pa predlaga v dveh fazah. V prvi dobi naj bi se razoroževali na osnovi poročil prizadetih držav, kasneje pa naj bi prevze nadzor Varnostni svet Organizacije združenih narodov. Razen tega bi že v prvi dobi ustanovili medsebojne nadzorstvene postaje na ozemlju prizadetih držav.

Spomenica govori še o tem, da bi bilo treba opustiti vojaška oporišča na ozemljih tujih držav in da bi bilo zelo koristno, če bi se sporazumeli o zmanjšanju oborožitve držav, članic Atlantskega in Varšavskega pakta. Ob koncu pa pristaja Sovjetska zveza na letalsko nadzorstvo nad evropskim sektorjem in na severnem področju Daljnega vzhoda, torej tisto, kar je bilo v vseh dosedanjih razgovorih eden izmed glavnih kamnov spotike.

ANKETA O OTROŠKEM DODATKU

Skupno gospodinjstvo

»Posebno vprašanje so otroški dodatki,« začenja svoj odgovor na eno izmed vprašanj na še ankete tovariš Gvido Urlep, predsednik skupščine okrajnega Zavoda za socialno zavarovanje Trbovlje in tudi iz ostalih zavodov pišejo, da imajo največ težav, nevšečnosti in zastojev prav pri reševanju vlog za otroški dodatek. Toda kaj zavodi, kaj bi šele rekli sami prosilci! Največ tegob in velikokrat tudi krivic, jeze, razburjenja in pa tudi pomanjkanja, ki ga trpijo, ko čakajo na otroške dodatke, morajo prenašati prosilci sami.

Neupravičena bi bila jeza na velikokrat preobremenjene uslužbence (katere lahko tarejo iste težave), prav tako na zavod. Največ pritožb gre na račun Uredbe o otroških dodatkih, na razne dopolnitve te uredbe ali pa na naknadna navodila o uporabi raznih členov omenjene uredbe. Težave se porajajo v zvezi s skupnim gospodinjstvom, kar je večidel posledica take življenjske ravni, ki se kaže tudi v veliki stanovanjski stiski prosilcev. Tu nastajajo težave v zvezi z določili o dohodkih od premoženja (njivica, ki jo imajo sorodniki in je obdavčena od kmetijskih dohodkov). Posebno poglavje, bi lahko rekli, pa je pridobivanje pravice do otroškega dodatka mater delavk in uslužbenk, ki same preživljajo svoje otroke. To so dovolj zgovorno pokazali odgovori vodilnih tovarišev iz okrajnih zavodov za socialno zavarovanje, katere smo objavili v prejšnji številki. Mislimo, da je potrebno kljub dosedanjim šestim uredbam o otroških dodatkih, vsem spremembam in dopolnitvam, ki samo zamotavajo že tako in tako zamotani postopek, znova spremeniti Uredbo o otroškem dodatku in omiliti pogoje za dosego pravice do otroškega dodatka, poenostaviti ves postopek (saj je že sama Priglasnica za otroški dodatek tako zamotana tiskovina, da jo še visoko izobraženi človek težko izpolni. Še posebno, če ima količkaj, kar pa danes ni redko, neurejene stanovanjske razmere), ukiniti razna potrdila in priloge... Vse to nam podrobno opisujejo tovariši iz zavodov za socialno zavarovanje. Seveda, prav vsega niso krive uredbe. Prav pišejo iz Maribora, da je veliko odvisno od upravnih uslužbencev podjetij, potem od ekspeditivnosti zavoda samega pa tudi od tehničnega postopka. Tovariša Emil Lipovšek in Matija Nadižar takole pišeta:

»Hitro uveljavljanje pravice do otroškega dodatka je odvisno tudi od decentralizacije službe otroškega dodatka na podružnice in od pomoči s strani večjih podjetij. Na področju tukajšnjega zavoda večja podjetja na podlagi stare odločbe pripravijo sama novo odločbo v ustreznih izvodov, s potrebnimi dokazili (na primer MTT in Elektrokovina), zavod pa odločbe samo preveri, podpiše in registrira. Na ta način se lahko razne, predvsem nepremoženjske spremembe, na primer rojstva, sprememba priimka, šolanje otrok, vstopi na delo in podobno, rešujejo tako rekoč poštno obratno.«

Dvakrat slabo za tiste brez hiše

Potem nadaljujeta o sami uredbi:

»Sedanja uredba o otroškem dodatku je površno pripravljena. To dokazujeta že dve, v kratkem časovnem zaporedju sledeči si spremembi, kakor tudi neskladnost posameznih določil. Nadalje je sama stilizacija uredbe tu in tam nejasna in zahteva posebne razlage strokovnjakov, kar povzroča negotovost pri uporabi predpisov, posebno še, ker se strokovna mnenja navadno razčistijo šele nekaj mesecev po uporabi uredbe. Morda jo ne bi kazalo v celoti spreminjati, vsekakor pa je res, da danes vsebuje preostra določila za vrtičkarje, šolanje otrok in življenje na posestvu sorodnikov. Z novo Uredbo o otroškem dodatku je bila spremenjena tudi Uredba o dohodnini tako, da davčni zavezanec ne plača davka, če razen dvorišča do tisoč kvadratnih metrov (brez zazidane površine) nima drugega zemljišča. Če pa na takem zemljišču goji kmetijske pridelke za trg, plača davek od samostojnih poklicev in premoženja, kar vpliva tudi ugodneje na otroški dodatek. Omenjene davčne oprostitve so imele le delno za posledico, da lastniki dvorišč do tisoč kvadratnih metrov niso več kmetje, ostali pa so to naprej še vsi oni, ki na parceli do tisoč kvadratnih metrov, nimajo hiše. Če namreč na parceli do tisoč kvadratnih metrov ni hiše, so lastniki takih zemljišč obdavčeni od kmetijskih dohodkov. Ne glede na to, da so hišni lastniki, kar zadeva oceno gmotnega stanja na boljšem od onih, ki imajo samo zemljišče, se mnogokrat to zemljišče sploh ne da kmetijsko izkoriščati, ker gre za stavbišče in tako pretežno za neobdelano zemljišče.«

Merilo naj bo katastrski dohodek

Iz okrajnega Zavoda za socialno zavarovanje Celje pa pravi tovariš Milan Loštrk takole:

»Vsaka od šestih uredb je imela določene spremembe glede pogojev za dosego pravice do otroškega dodatka. Predvsem se je poostril davčni cenzus, saj sedaj že vsak dinar davčnega predpisa od kmetijstva vpliva na višino otroškega dodatka. Važnejša sprememba je v tem, da se otroški dodatek ne določa več od vsakega otroka posebej, temveč po skupnem številu otrok, za katere zavarovanec uveljavlja dodatek. Razen navedenih uredb so v tem času izšla tudi tri navodila za izvajanje uredb (niso vštete okrožnice Republiškega zavoda, njihovo tolmačenje sodb Vrhovnega sodišča itd.). Tako pogosto spreminjanje zelo otežkoča poslovanje, saj je potrebno navadno izdati vsem zavarovancem nove odločbe ali pa vsaj ponovno pregledati vse spise, da se izločijo tisti, na katere se novi predpisi ne nanašajo.

Po našem mnenju bi vendarle kazalo še urediti predvsem vprašanje skupnega gospodinjstva in delno še vrtičkarjev. Prvo je posledica neurejenih stanovanjskih razmer, drugo pa bi se moralo rešiti tako, da bi postavili merilo po katastrskem čistem donosu oziroma davku ne pa po površini. Dostikrat je 800 ali 900 kvadratnih metrov zemlje v ravnini znatno več vrednih kot 2.000 do 3.000 kvadratnih metrov zemlje v hribovitem predelu.«

Krivico delajo

Iz Ptuja pa tovariša Stane Vičar in Adi Šarman pišeta takole:

»Na naših skupščinah smo že velikokrat razpravljali o določilih, ki urejajo skupno gospodinjstvo. Mnenje skupščine je, da bi se skupno gospodinjstvo pri sorodnikih ugotavljalo le v določenih primerih in to le tam, kjer je posestvo večje ali donosnejše. Že leta 1955 smo predlagali, da bi bila določena površina ali, še bolje, višina katastrskega dohodka merilo, ne pa ostali elementi (ločeno stanovanje, hrana, drva itd.) kdaj se naj skupno gospodinjstvo ugotavlja, oziroma sploh ne upošteva. Na ta način ne bi delali nikomur krivico in bi olajšali postopek. V ptujskem okraju (bivšem) so zelo rodovitni in zelo siromašni predeli. Tu je površina posestva kot merilo v vsakem primeru krivična. Pri reševanju skupnega gospodinjstva smo jemali za glavni vzrok ločeno stanovanje in kuhinjo, s čimer delamo krivico prav malim posestnikom oziroma revnim delavcem, ostalim pa še s tem pomagamo. Delavec, ki živi pri sorodnikih, ki imajo majhno posestvo in temu primerno stanovanjsko hišico, seveda ne more v tej majhni hišici imeti ločeno stanovanje in kuhinjo, čeprav dejansko nima koristi od posestva. Nasprotno temu pa ima tisti, ki živi pri premožnejših sorodnikih, kjer ima ločeno stanovanje in kuhinjo, poleg vsega gotovo tudi več koristi od posestva. To prakso ocenjevanja »skupnega gospodinjstva« ni mogoče spremeniti, dokler bodo v veljavi sedanji predpisi.«

Pogoj naj bo — redna zaposlitev

In naj zaključimo spet z besedami tovariša Urlepa iz Trbovelj, kako on sodi o otroških dodatkih:

»Zaslužki so v mnogih primerih še tako pičli, da je dobrodošel vsak pridelek. Seveda, ko pa se takšno prizadevanje izrazi v tem, da ti domači pridelki pobero otroške doklade, se je nujno odločiti, da se vsa ta dejavnost opusti.

Pogoj za dosego otroškega dodatka bi naj bila, po mojem mnenju, redna zaposlitev, razen v primerih, ko gre za lastništva večjih ali velikih posestev ter njih nespornega okoriščanja ali pa za drugo dejavnost, ki škodi storilnosti pri glavni zaposlitvi. Sedaj pa se lovimo okrog tega ali živi z nekom v skupnem gospodinjstvu (kar se ne da nikoli točno ugotoviti) ali ima koristi od tega, če stanuje tu ali tam, ker pač drugje ne dobi stanovanja itd.

V drugih primerih nekdo ves svoj zaslužek in trud, namesto v gostilno, vloži v nekaj zemlje ter hišico. Torej vrtičkar. Pa je nekaj kvadratov preveč in spet so ogroženi otroški dodatki. Mislim, da so vse te določbe Uredbe o otroških dodatkih prestroge in neživljenjske.«

D. D.

VSE PREJ KOT KLIMATSKO ZDRAVLJENJE

Sonce in morje nista vse!

Republiški zavod za socialno zavarovanje LRS pošilja svoje zavarovance na klimatsko zdravljenje za bronhitis in astmo tudi v Dubrovnik. Vsak bolnik se tega zdravljenja veseli, ker želi, da si svojo bolezen v tem zdravilišču olajša, če že ne ozdravi, da bi po vrnitvi laže opravljal svoje naporno delo. A na žalost . . .

Republiški zavod za socialno zavarovanje LRS ima v Dubrovniku za svoje paciente v dveh hotelih po 10 postelj v najemu. V hotelu »Vis« je vse v redu, tam ni pritožb. Povsem drugače pa je v zdravilišču Lapad, kjer je nesoglasje že v sami upravi, še hujše vzdušje pa je med upravo in pacienti.

Zdravilišče ima svojega zdravnika, ki je obenem tudi direktor tega zdravilišča in je v službi največ tri ure na dan.

Vse zavarovance obravnava pavšalno. Ob prihodu opravi površen pregled in daje vsem pacientom enaka navodila: »Javite se čez deset dni, hodite ob morju in se sončite«. Po desetih dneh vas stehta, nič pa ne skrbi in ne daje posebnih navodil v zvezi z bolnikovo boleznijo. Pacienti, ki jim to ni prav in se pritožijo, so, četudi bi jim bilo potrebno podaljšanje zdravljenja, odpuščeni. Ob hladnejšem vremenu je bilo precej zavarovancev prehlajenih. Nekaj jih je prosilo za odeje ali ogrevalne električne peči. Tega pa niso dobili, čeprav ima zdravilišče približno deset ogrevalnih peči. Zaradi vsega tega pa je moralo v bolnišnico več pacientov.

Tudi bolniška sestra ne skrbi za zavarovance, kot bi morala. Tako se je na primer zgodilo v več primerih, da so pacienti sami skrbeli za svoje bolne tovariše, jim prinašali hrano, ker se sestra za vse to ne briga.

Kljub temu, da je bilo večini pacientov predpisano sončenje, ni bilo na razpolago nobenega ležalnega stola. Poskušali smo si sami pomagati tako, da smo iskali razne deske in lepenke, da ne bi ležali na goli zemlji.

Potem pa še hrana. Res je, da je bila po jedilnem listu možna izbira med dvema vrstama hrane, toda v praksi je bilo drugače. Od dvojne vrste hrane, je bila ena boljša, ki je pa ni bilo dovolj; navadno je ostala samo slabša hrana. Hrano delijo tako počasi, da zadnji zavarovanci dobe vedno mrzlo. Hrana bi bila lahko bolj okusno pripravljena, če bi bil kuhar boljši. O čistoči v kuhinji in okrog nje je bolje, da ne govorim.

Opazili smo, da je v kuhinji nered, da se po njej sukajo razni ljudje. Hrano so tudi odnašali na škodo zavarovancev. Tuji ljudje so kosili in večerjali pri nas in so dobili boljše in večje obroke od nas. Ker dajejo hrano brez blokov, so včasih zadnji zavarovanci ostali brez večerje.

Vse to je med bolniki povzročalo mnogo razburjenja. Ker se niso mogli drugače pomagati, saj upravnik njihovih želja ni upošteval in se je pacientov zaradi stalnih pritožb izogibal, namesto, da bi poskušal stvari urediti, so se odločili, da o tem obvestijo Republiški zavod za socialno zavarovanje Hrvatske. Končno je prišla komisija. Ugotovila je, da so vse navedene nerednosti resnične. Hrana je bila takoj po komisiji boljša in tudi obroki so bili večji. Toda kmalu je hrana postala spet taka, kot je bila prej.

Odslej smo se lahko pritoževali upravniku, ki je vzel vse pritožbe na znanje, vendar pa zato ni bilo nič boljše. Zdravniška služba je ostala enaka kot prej.

Republiški zavod za socialno zavarovanje LRS plačuje dnevno za enega oskrbovanca 810 dinarjev. Po računu zdravilišča gre za hrano 400 do 500 dinarjev, ostali del denarja pa odpade na sobo in režijo uprave. Hrana pa ni vredna več kot 250 dinarjev ali še manj. Kam gre ostali denar?

Tudi, ko je bilo v zdravilišču še dovolj praznih sob, so nove paciente nastanili pri zasebnikih, ki računajo za postelje 200 dinarjev. Tako je uprava zdravilišča v letu 1956 izplačala okrog 5 milijonov dinarjev privatnikom, čeprav so bile možne tudi druge rešitve.

Za pranje posteljnega perila je uprava v letu 1956 izdala okrog 500 tisoč dinarjev zasebnikom, čeprav bi se tako delo lahko organiziralo v samem zdravilišču. Snažilke v svojem osemurnem delu niso v celoti zaposlene, saj v tem času lahko proti visokemu plačilu perejo perilo pacientom (srajca 70 dinarjev, spodnje hlače 50 dinarjev, robec 20 dinarjev itd.). Lahko bi kupili pralni stroj.

Republiški zavodi bodo morali bolj skrbeti za to zdravilišče.

pacienti

Sovjetska pobuda je naletela po vsem svetu na odobravanje, saj je Sovjetska zveza tudi tokrat dokazala, da misli resno svoje ponudbe in da se resno prizadeva, da bi prišlo do sporazuma v tako kočljivem vprašanju kot je razorožitev. Toda čeprav je minil že poldrugi mesec od sovjetske spomenice, Združene države Amerike še niso odgovorile na njihove predloge. Vendar se da iz časopisnih poročil sklepati, kakšen bo odgovor in za kaj se zdaj zavzemajo ZDA.

Najbrž bodo predlagali, naj bi letalsko nadzorstvo, za katerega se ZDA v prvi vrsti zavzemajo v prvi dobi raztegnili na vse tečajno področje severno od 66 vzporednika. To področje obsega Norveško, Švedsko, Finsko, severni del Sovjetske zveze, Islandijo, Grönland, Kanado in Aljasko, ki spada pod ZDA. Pri tem je treba omeniti, da bi se tako nadzorstvo raztegalo v glavnem na predele Sovjetske zveze, saj se ZDA ta vzporednik razen na Aljaski ne dotika. ZDA pa imajo svoja vojaška oporišča na Islandu in Grönlandu. Zato niti ne bi bilo tako čudno, če gledajo v Sovjetski zvezi s precejšnjim nezaupanjem na ta predlog. V drugi fazi pa naj bi se po ameriškem načrtu pas kontrole iz zraka raztegnil do 50. vzporednika, ki pa se spet ne dotika ZDA, pač pa zajema v celoti Veliko Britanijo, del Belgije, Nizozemske in Zahodne Nemčije, Dansko, Poljsko, del Češkoslovaške in velik del Sovjetske zveze, saj poteka ob južnih obronkih Urala. No, potlej še predlagajo — prav tako kot je zapisano v sovjetski spomenici — naj bi se prizadete države zavezale, da ne bodo uporabljale atomskega orožja. Del že napravljenega orožja naj bi spravili v posebna skladišča, ki bi jih nadzorovali mednarodni opazovalci. Glede števila vojske se ZDA strinjajo s predlogom Sovjetske zveze, predlagajo še, naj bi zmanjšali število tujih čet v obeh delih Nemčije za eno tretjino. Tudi glede zmanjšanja vojaških proračunov zastopata obe državi enako stališče. Razhajajo se le glede nadzorstva. Vsak se namreč boji, da se ne bi sam razorožil, medtem ko bi drug ostal močan. Zato je tudi razumljivo, da se taka pogajanja sila počasi vlečejo. Dosti je še medsebojnega nezaupanja, na ameriški strani pa deluje še drug činitelj: Velika Britanija in Francija se namreč bojita, da se ne bi Amerikanci in Rusi pogodili za njihovim hrbtom in da bi morali oni izvršiti to kar jim bodo naročili. Položaj močno zapleta še Adenauer, ki hoče doseči, da bi vprašanje razorožitve vezali s vprašanjem združitve Nemčije in to seveda tako kot si to on predstavlja.

Tako je torej danes vzdušje v svetu. Vse svetovno javno mnenje močno pritiska na velesile, da bi se sporazumele, in to vsaj v najobčutljivejši točki, to je, da bi takoj prepovedali poskuse z atomskimi, vodikovimi in drugimi nuklearnimi bombami ter da bi se velesile zavezale, da v morebitni vojni ne bodo uporabile niti atomskega orožja niti bomb. To je zdaj najvažnejše, ker so posledice že dosedanjih poskusnih eksplozij tolikšne, da bo zaradi njih trpelo človeštvo še 30 let.

In zdaj prihaja Jugoslavija s svojo pobudo za prepoved poskusov z atomskimi bombami in za prepoved atomskega orožja. Prihaja v času, ko velesile zelo oprezno približujejo svoja stališča. To približevanje gledišč — je dejal tov. Iveković — je posledica medsebojnega nezaupanja iz časov hladne vojne. Čeprav obe strani priznavata, da je treba nujno doseči vsaj delno, omejene sporazume, ki naj bi pomenili uvod in postopen prehod k obsežnejšemu sporazumu o temeljnih vprašanjih razorožitve, je vse to le dolgotrajen proces.

Vprašanje prepovedi poskusov z atomskim orožjem je danes tesno povezano v vrsto mednarodnih vprašanj in so bila doslej vsa prizadevanja, da bi to vprašanje izločili, brezuspešna. To se da razumeti, če pomislimo, da si obe strani ves čas po vojni prizadevata, da bi ohranili ravnotežje sil na bazi statusa quo, razen tega pa so še močne sile, ki nasprotujejo ustavitvi poskusov in se zavzemajo za politiko močne roke, nepopuščanja in zastraševanja... Zato je treba opozoriti na odgovornost politikov velesil, ki jo imajo pred vsem človeštvom, če bodo še naprej zastrupljali ozračje, škodovali zdravju in gospodarstvu narodov, saj je dokazano, da vplivajo atomske eksplozije tudi na letino.

Vest človeštva zahteva, da takoj prenehajo z vsakršnimi poskusi atomskega orožja, prenehanje takih poskusov pa bi rodilo vrsto pozitivnih rezultatov: zmanjšalo bi se dolga leta negovano nezaupanje in laže bi se sporazumeli tudi o nadaljnjih vprašanjih razorožitve ter še o drugih, ki tarejo človeštvo po drugi svetovni vojni. Razen tega pa bi človeštvu prihranili velike izdatke in bi lahko ta denar porabili za njegov napredek in blagostanje.

To je tudi namen korakov, ki jih je storila naša Zvezna ljudska skupščina.

BESEDA BRALCEV

»PODVZELI BOMO POTREBNE UKREPE«

V 21. številki Delavske enotnosti je bil objavljen članek z naslovom »Zakaj«, v katerem ste odgovorili na tri vprašanja, in sicer:

Ali sme direktor prejemati 700 dinarjev čez povprečje svoje plače? Direktorjeva plača je res določena v razponu, in to od 19.800 do 23.000 dinarjev. Odobrena plača pa znaša 21.000 dinarjev, torej je za 400 dinarjev pod povprečjem.

Tako odgovarja predsednik upravnega odbora podjetja na to vprašanje nekaterih delavcev podjetja »Marmor-Hotavlje«. Na drugo vprašanje, ali je direktor upravičen prejemati dodatek za ločeno življenje kljub temu, da ima hišo v bližini podjetja, pa odgovarja takole: Pri tem ni bilo pojasnjeno, da je ta hiša v bližini oddaljena 9 km od podjetja in to brez vsakih prometnih zvez. Prevoznega sredstva podjetje nima, razen kolesa, ki je istočasno tudi zasedeno.

Torej smo imeli v našem odgovoru kar prav. Če se direktor lahko vseli v svojo hišo, pa čeprav je oddaljena devet kilometrov od podjetja, nima pravice na dodatek za ločeno življenje. Prav gotovo so v podjetju tudi delavci, ki se vozijo dalje na delo kot devet kilometrov in zato ne dobe dodatka za ločeno življenje.

Na tretje vprašanje. Zakaj se je v našem podjetju dvignila tarifna postavka le tistim, ki ne delajo, za 15 ali 20 odstotkov, nam delavcem pa ne, odgovarja takole: Tu ni točno pojasnjeno, kateri so tisti delavci, ki ne delajo. Morda je tu mišljena administratorka, kateri se je povišala mesečna plača od 9000 na 10.800 dinarjev, ker je v tem času poleg poslov tajništva, personale, korespondence, socialnega zavarovanja, vodenja mezdnega knjigovodstva itd. prevzela še posle blagajničarke? Ali je mišljen morda skladiščnik, kateremu se je povišala plača od 8000 na 9800 dinarjev, ki opravlja poleg svojih še posle nabavnega referenta ter obračunava norme in kalkulacije? Drugim, katerim bi bila povišana plača čez 13 odstotkov, v podjetju med tistimi, »ki ne delajo«, ni.

Tako torej pravi predsednik upravnega odbora, tovariš Franc Jezeršek. Nekaj pa da ta odgovor le misliti. Kot vse kaže, delavci le ne poznajo dovolj tarifnega pravilnika, sicer bi teh stvari ne vpraševali. In dalje, nihče jim brzčas tega ni tako pojasnil, kakšne posle opravljata administratorka in skladiščnik. Če bi jim stvar tako povedali, tudi ne bi prišlo do vsega tega, razen, če so zvišali tarifne postavke le za ti delovni mesti, delavcem pa so ostale iste. Potem se delavci seveda upravičeno sprašujejo, zakaj tako.

Nadaljnje pisanje predsednika upravnega odbora pa nas opozarja še na nekaj. Glejte, kaj še piše:

»Iz zgoraj navedenih pojasnil je razvidno, da niso bila vprašanja postavljena z zadostno obrazložitvijo, v nekaterih stvareh celo neresnično, in to z namenom, da se javnosti prikaže lažno grobe kršitve enakopravnosti med delavci in nameščenci, kar naj bi se dogajalo v podjetju z vednostjo upravnih organov, t. j. delavskega sveta in upravnega odbora.

Na osnovi napačnega informiranja javnosti o delu takih organov kot sta delavski svet in upravni odbor, je podjetje primorano podvzeti vse ukrepe, da se javnosti prikaže stvarnost tako, kot je, ne pa jo z neresničnimi podatki zavajati. Upravni organi ne bodo trpeli v podjetju ljudi, za katere vsa javnost ve, da ne delajo, kar se kaže na delovnih mestih, ki so nepotrebna ali preveč zasedena. Ker pa sta ti delovni mesti zasedeni samo s po eno osebo, smatramo, da je pri kolektivu, ki šteje 68 delavcev in uslužbencev, potrebno delovno mesto tako tajništva z vsemi prej omenjenimi posli ter delovno mesto skladiščnika z delom, ki smo ga opisali.

Zato smatramo za potrebno, da pisec teh vprašanj ponovno raztolmači vse nejasnosti na istem mestu, v nasprotnem slučaju se bodo od strani podjetja podvzeli potrebni ukrepi, da se informira javnost o stvarnosti.«

No, piscu tega ne bo treba, ker smo objavili pismo predsednika upravnega odbora v celoti. To pismo pa kaže, da odnosi v podjetju še zdaleč niso čisti.

Glejte, nekaj delavcev nam je poslalo troje vprašanj, ker bi radi odgovor nanje, ker si sami niso znali raztolmačiti nekaterih zadev v podjetju in na katera bi morali dobiti odgovor v samem podjetju. Kaj je tu napačnega, zakaj je treba nekomu že kar groziti, če bi rad pojasnilo? Vsak ima pravico vprašati vsakogar, pa tudi pisati časopisu, naj mu pojasni, kar bi rad vedel. Zakaj je potem treba tistega »se bodo od strani podjetja podvzeli potrebni ukrepi...« Prav nikakršnih ukrepov ne sme biti, sicer bi to pomenilo, da ne smeš niti kaj vprašati, ali je nekaj prav ali ni. Takšen odnos do ljudi diši močno po birokratizmu in samopašnosti, ki s socialistično moralo nimata prav nič skupnega.

Zlasti pa je to hudo, če predsednik upravnega odbora tega podjetja res tako misli, kot je napisano v pismu, ki ga je podpisal. Delavsko upravljanje se bo uveljavilo povsod in v polni meri le, če bo imel vsak član kolektiva zajamčeno pravico, da lahko brez posledic zanj vpraša, če se mu zdi kaj narobe, ne pa da njegovo vprašanje takoj vzamemo za zlo. Saj se dostikrat primeri, da nima prav. Zakaj naj bi mu torej tega lepo ne povedali? Čim bi drugače ravnali, — in na take pojave žal še prepogosto naletimo — bodo pač vsi tiho, pa čeprav imajo prav, čeprav se jim morda godi krivica. V takem kolektivu potem ni več mogoče govoriti o delavski samoupravi marveč o birokratizmu nekaterih ljudi, ki mislijo, da imajo oni vedno prav. Zato pustimo ljudem, naj povedo, kar mislijo, in sindikalni odborniki ter člani delavskih organov upravljanja naj tolmačijo če mislijo, da kdo nima prav! Le to je pot do uveljavljanja delavske samouprave, ne pa »podvzeli bomo vse potrebne ukrepe«.

Komisija za razpis in imenovanje direktorjev gospodarskih organizacij pri

Občinskem ljudskem odboru Šoštanj

razpisuje mesto

Direktorja

Termoelektrarne Velenje

Pogoji: kandidat mora imeti fakultetno izobrazbo z 8 let prakse, od tega najmanj 2 leti v elektrogospodarstvu ali

srednješolsko izobrazbo z 12 leti prakse, od tega najmanj 4 leta v elektrogospodarstvu ali mora biti

visoko kvalificiran delavec elektrogospodarske stroke z 12-letno prakso dela in vodstva podjetja.

Kandidat mora biti državljan FLRJ, neoporečen, kar mora dokazati s pravilno kolkovano prošnjo oziroma ponudbo z dokazili o strokovnosti in dosedanji zaposlitvi. Ponudbo z življenjepisom je vložiti na Občinski ljudski odbor Šoštanj najkasneje do 30. junija 1957.

Plača po tarifnem pravilniku. Nastop službe takoj ali po dogovoru.

Marjanca Jemec: V čipkarnici tovarne »Rašica«

Pred kongresom:

TOVARIŠ IVAN CURK O DELAVSKEM UPRAVLJANJU V OBRTI

Vse večje potrebe

»Delavsko upravljanje v obrti je kljub vsemu doseglo tak napredek, da bi lahko s polnim zaupanjem prepustili delavskim svetom družbenih obrtnih podjetij in delavnic večja sredstva v upravljanju.«

Če ocenjujemo dosedanje delo in uspehe delavskega upravljanja v našem gospodarstvu in primerjamo dosežene uspehe med posameznimi gospodarskimi panogami, moramo ugotoviti, da je samoupravljanje v obrti vendarle nekoliko zaostalo. Kje so razlogi?

Tovariš Curk Ivan nam je na to vprašanje takole odgovoril. »Razlogov za počasnejši razvoj samoupravljanja v obrti je več. Naj samo nekatera na kratko nakažem.

Obrt je posebna gospodarska veja, ki se v marsičem loči od industrijske in ostalih gospodarskih panog. V obrti je velika pestrost dela in znatno število strok. Posebna značilnost obrti je njen uslužnostni značaj, ki narekuje posebno organizacijo dela. Razen tega obstajajo obrti družbeni, zadružni in zasebni sektor. V mnogih primerih delo ni osredotočeno v delavnicah, temveč se razvija izven poslovnih prostorov. Delo na stalnem delovnem prostoru ni možno, kar posebej vpliva na enotnost upravljanja obrtnih podjetij.

Do nedavnega so se investicijska sredstva v glavnem usmerjala v graditev najnujnejše industrije. V tem času obrti ni bila dana tista vloga, ki jo danes ima, ko je usvojeno stališče, naj se obrt vzporedno razvija kot samostojna gospodarska panoga. Ob pomanjkanju širše gmotne osnove se tudi delavsko upravljanje v obrti ni moglo zadovoljivo razvijati.

Posebnost, ki je tipična za obrt, so tudi maloštevilni delovni kolektivi. Pri skromnem številu delavcev pa je izbira članov za delavske svete in upravne odbore mnogo težja, kakor v velikih industrijskih podjetjih. Tudi samozavest delavcev v majhnih obrtnih delavnicah včasih zaostaja za samozavestjo delavcev velikih industrijskih podjetij.

Kljub vsemu temu opažamo zlasti v zadnjih treh letih, da je upravljanje proizvajalcev v obrti napredovalo. Obrti se priznava iz leta v leto vedno večji pomen. Družbeni plani poudarjajo bolj kot prejšnja leta važnost hitrejšega razvoja v obrti, ki lahko znatno pripomore k dvigu življenjske ravni. Kongres delavskih svetov je zbudil tudi v obrtnih delovnih kolektivih izredno zanimanje. Na konferencah, kjer so volili delegate, je bila zastavljena vrsta vprašanj, ki se morajo za obrtno področje posebej obravnavati in tudi rešiti, če hočemo, da se bo obrtništvo razvijalo tako, da bo sposobno kriti potrebe državljanov, kakor tudi potrebe obrtniške dejavnosti pri investicijah in še posebej pri investicijah družbenega standarda.

V obrti se kljub povečanim možnostim do sedaj razpoložljiva sredstva niso zadosti uporabljala. Vzroki za slabo izkoriščanje investicijskih sredstev v tej gospodarski panogi so predvsem v tem, ker uslužnostna obrt, ki krije osebne potrebe državljanov, ni bila sposobna najemati kreditov in odplačevati anuitet. Zato je pričela uslužnostna obrt, da bi si zagotovila večja gmotna sredsva za svoje poslovanje, uhajati na industrijsko področje in se usmerjati na izdelavo raznih serijskih izdelkov. Uslužnostna dejavnost pa, ki ima manjše možnosti zaslužka in težje delovne pogoje, je zaostajala. Tako imamo vedno manj uslužnostne dejavnosti, potrebe po takem delu pa vse večje.

Ivan Curk, delegat obrtnih delavcev Ljubljane

Razumljivo je, da je hitrejši razvoj uslužnostne obrtne dejavnosti pereč in nujen. Razvoj uslužnostnih obrti moremo zagotoviti s pospešenim vlaganjem proračunskih sredstev v ustanavljanje raznih obrtno-komunalnih služb. Prav tako je treba izvršiti razmejitev med obrtno in industrijsko proizvodnjo, ne da bi pri tem igrala vlogo velikost obrata ali sektor lastništva. Obrtno-komunalni servisi bodo nadoknadili manjkajoče uslužnostne obrtne obrate, razmejitev med industrijo in obrtjo pa bo v večji meri omogočila podporo obrtnim obratom. V kolikor obeh navedenih sprememb in posegov ne bi bilo možno izvesti, bi bilo potrebno na primeren način preprečiti prehod uslužnostne dejavnosti na industrijsko proizvodnjo, predvsem z zmanjšanjem družbenih dajatev v uslužnostni obrti in to ne glede na število obratov in ne oziraje se na število zaposlenih. Istočasno naj bi se take olajšave priznale še industriji, ki proizvaja izdelke za široko potrošnjo, da bi se povečal dotok cenenih in kvalitetnih izdelkov na trg. S tem bi zopet usmerili obrt in preprečili propadanje obrtnih delavnic in servisov uslužnostnega — reparaturnega značaja. Nespodbudno za razvoj obrtništva je tudi samo plačevanje za opravljeno delo. Ker so v drugih gospodarskih panogah, kjer je delo večkrat lažje in manj zahtevno, plače višje, mnogi obrtniški delavci beže iz obrti. To bomo uspešno preprečevali le z boljšim nagrajevanjem visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev v obrti.

Ti in še nadaljnji drugi problemi bodo predmet razprav tudi na Kongresu delavskih svetov.

JOVO GALIČ, PREDSEDNIK REPUBLIŠKEGA SINDIKATA TEKSTILNIH IN USNJARSKIH DELAVCEV SLOVENIJE O VAŽNEJŠIH VPRAŠANJIH TE PANOGE PRED KONGRESOM DELAVSKIH SVETOV

Odpravimo nesmisle

Na kongres delavskih svetov bodo delavci slovenske tekstilne industrije poslali 32 delegatov. Eno najbolj perečih vprašanj, o katerem bodo razpravljali na kongresu, je delitev dohodka, ki ni kdo ve kaj spodbudna za vsa tista podjetja, kjer je proizvodnost dela visoka, tam, kjer so stroji skoraj v največji meri izkoriščeni. Pri tem je posebno prizadeta naša tekstilna industrija.

Iz analize vidimo:

da je v tekstilni industriji v Sloveniji veliko višja proizvodnost dela kakor je državno povprečje, (150% : 100%), da naša industrija doseže dosti večji dohodek na zaposlenega, kakor je povprečje v državi (147%), da je vrednost osnovnih sredstev na zaposlenega za polovico nižja, kakor je državno povprečje (53%); da je odnos dobička na vložena sredstva dvakrat višji od povprečja v državi (214%); da je povprečna mesečna plača precej nižja, kakor je povprečje v državi (86%).

Nov način delitve dohodkov za tekstilno industrijo še ni spodbuden, ker spodbuja predvsem podjetja, ki so doslej slabo delala, podjetja, ki pa so pokazala uspeh, so prizadeta. Taka škodljiva in krivična praksa se ponavlja že nekaj let in to zelo negativno vpliva na dvig proizvodnje, proizvodnosti in rentabilnosti podjetij.

Delitev dohodkov bi morala, po mnenju tekstilcev, temeljiti na rentabilitetnostni stopnji, ki naj bi jo določili za vsako panogo posebej. Podjetja naj bi imela določene stalne družbene obveznosti, z ostankom pa samostojno razpolagala.

Nepotreben uvoz iz tujine in faktorji

Zadnji čas uvažamo precejšnje količine gotovih tekstilnih izdelkov in sicer tudi blago, ki ga lahko izdelujemo doma, medtem ko primanjkuje deviz za surovine, pomožna sredstva in untensilije (posebno za volnarsko in svilarsko industrijo).

Ob trenutnem pomanjkanju določenih vrst domačega blaga, trgovina takoj uvozi podobno blago in temu sledi zastoj v domači proizvodnji. Zato, da bi trgovina prodala uvoženo blago, ki pogostokrat zastane, mu zniža ceno, istočasno pa podraži domače blago, da na ta način krije izgubo, ki je nastala z nesmotrnim uvozom.

Letos so na primer trgovska podjetja uvozila večjo količino dežnikov in s tem prizadela tovarni dežnikov v Ljubljani in Lendavi tako, da je grozil odpust okoli 400 delavcev.

Ti dve podjetji sta v glavnem navezani na uvoz polizdelkov za izdelavo dežnikov in to svile ter okovja. Za uvožene izdelke mora podjetje plačevati 3 oziroma 4 kratni količnik. Primerjajmo sedaj kalkulacijo za izdelavo dežnikov s količniki in brez količnikov: 2,20 m svile po dinarjev 1.085 je 2.378 dinarjev, brez količnika 739; 10 kosov žbic po dinarjev 43,31 je 433,31 dinarja, brez količnika 168,60 dinarja; ostali material 278,16 dinarja; brez količnika 278,16 dinarja. Lastna cena dežnika s količnikom dinarjev 3.245,43 brez količnika 1.341,72 dinarjev.

Uvožene dežnike so prodajala trgovska podjetja od 2.350 do 2.950 dinarjev, ker so pri uvozu gotovih predmetov plačala nižji količnik. Če bi naša podjetja uvozila rezervne dele s svilo brez dodatnih količnikov, bi bili doma izdelani dežniki cenejši od uvoženih za 1.000 do 1.600 dinarjev.

Predilnic manjka — ne tkalnic

Zaradi premajhnjih zmogljivosti predilnic nam stalno manjka preja. Pomanjkanje stalno narašča zaradi zmanjševanja zmogljivosti predilnic, ki so zelo zastarele in iztrošene in jih ne obnavljamo, in zaradi tkalnic, ki jih ponekod grade in širijo brez reda in načrta ter brez vednosti in soodločanja Združenja tekstilne industrije. V novih tkalnicah nameščajo stare stroje zastarelega izvora, tam pa, kjer imajo avtomatske statve, ni preje.

Rešitev naštetih in drugih, prav tako važnih vprašanj, kakor rekonstrukcije tekstilne industrije, preskrba in način oskrbovanja s surovinami in ostalim materjalom, kreditiranja, kooperacije in s tem povezane specializacije in standardizacije v tekstilni industriji, strokovni kadri ter boljša organizacija podjetij in proizvodnje v njih, bo nedvomno pripomogla, da bodo uspehi v tekstilni industriji večji in delavsko gospodarjenje uspešnejše.

SI V DVOMU

- kakšne so tvoje pravice
- iz delovnega razmerja?
- Odgovor najdeš

v »DELAVSKI ENOTNOSTI«

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA TRGOVINSKIH, GOSTINSKIH IN TURISTIČNIH DELAVCEV SLOVENIJE, TOVARIŠEM ALBINOM KOVAČEM

KORISTEN PREDLOG

Tik pred kongresom delavskih svetov smo. Tudi v gostinstvu in trgovini imajo kopico problemov, ki se tičejo upravljanja v teh podjetjih. Zato smo naprosili predsednika Republiškega odbora Sindikata trgovskih in gostinskih delavcev Slovenije tovariša Kovača, da nam pove nekaj več o težavah, s katerimi se delavci srečujejo pri upravljanju svojih podjetij.

Predvsem bi rad povedal, je dejal tovariš Kovač, da instrumenti družbenih dajatev ne navajajo delav. svetov, da bi razpravljali o cenah, nabavah in prodajah, stroških prometa, zalogah in ostalih vprašanjih gospodarjenja. Na vse te probleme gledajo le s stališča donosnosti svojega podjetja. Zato bi bilo prav, če bi delovni kolektivi razpolagali s primernimi sredstvi, s katerimi bi lahko tehnično izpopolnili svoje obrate. Te izpopolnitve bi bile nujne, saj bi tako olajšali delo ljudem, hkrati pa bi se pocenile usluge v trgovinah, znižalo bi se število zaposlenih in tako dalje.

Kaj pa potrošniški sveti?

Do sedaj so potrošniški sveti pokazali svojo upravičenost. Pomanjkljivost pa je, da jim ni z zakonom določena odgovarjajoča funkcija. Glede potrošniških knjižic pa sodimo, naj bi jih uvedli le za stalne potrošnike. Stalni potrošniki pa bi bili volivci potrošniškega sveta.

Delavski sveti v sezonskih obratih

Do sedaj se je izkazalo, da je bilo v organih delavskega upravljanja v trgovskih in gostinskih obratih največ tistih, ki so bili v podjetju zaposleni najmanj časa. Gotovo je, da so se ti ukvarjali večkrat le s svojimi osebnimi problemi, niso se pa dovolj zanimali za splošen razvoj podjetja. Republiški odbor Sindikata sodi, naj bi v podjetjih sezonskega značaja uvedli nov način samoupravljanja. V delavskih svetih naj bi bili ljudje, ki so preko sezone v podjetju, dalje predstavniki občine, Turističnega društva in podobnih organizacij v komuni, saj se bodo ti gotovo zanimali za ta podjetja. Preko sezone pa naj se izvoli v delavski svet tudi tiste, ki so zaposleni v podjetju, ki pa naj ne bi imeli istih pravic kot tisti člani delovnega kolektiva, ki so v podjetju skozi vse leto. Občine pa naj bi tudi poskrbele, da bi v času, ko v gostinskih obratih ni dovolj dela, te delavce zaposlili kje drugje.

RESNA OVIRA

Ko delamo obračun sedemletnega delavskega upravljanja lesnoindustrijskih podjetij koprskega okraja, vidimo, da so ta premagovala mnoge težave in dosegla lepe delovne uspehe. Vsa štiri večja podjetja (STIL Koper, LIP Postojna, TOPOL Ilirska Bistrica in največje JAVOR Pivka) so morala uresničiti velike načrte graditve in rekonstrukcije, v zvezi s tem pa rešiti problem izvršitve plana, zadostiti sklenjenim pogodbam za izvoz in domači trg itd., istočasno pa vzgajati kader za bodoče razširjeno obratovanje. Vse to so zadovoljivo opravili organi delavskega samoupravljanja ob podpori in razumevanju vsega kolektiva. Velike težave so imela podjetja s pogostim spreminjanjem gospodarskih instrumentov. Uredbe, ki se izdajajo v teku leta z veljavnostjo od 1. januarja naprej, zelo motijo poslovanje podjetja in negativno vplivajo na plan in delavsko samoupravljanje. Mnenje kolektivov je, da bi se ta praksa, če že ne povsem odpravila, saj omejila.

Delovni kolektivi so v teku sedemletnega upravljanja dosegli visoko stopnjo zrelosti. To so dokazali s svojim delom in doseženimi uspehi. Danes se v celoti zavedajo svoje odgovornost napram družbi, ki jim je dala sredstva proizvodnje na uporabo, odgovornosti za kakovost in količino proizvodnje ter s tem za dvig življenjske ravni. Če pa vzamemo v obzir tako visoko zavest naših kolektivov, se nam nehote pojavi vprašanje, ali ne bi kazalo razširiti pooblastila delavskih svetov in upravnih odborov in jim dati večje finančne možnosti in še bolj proste roke kot jih imajo sedaj ter na ta način še večjo pobudo v delu in upravljanju?

Maks Bilc

Kratek oris zgodovine delavskega gibanja od 1869 do 1914

PIŠE FRANCE KLOPČIČ

Delavsko gibanje na slovenskem ozemlju bivših avstrijskih dežel je nastalo v preteklem stoletju, čim se je začel razvijati kapitalizem. Kljub fevdalnemu gospostvu, mračni reakciji in okorelemu birokratizmu v cesarski Avstriji so se v gospodarstvu vršile izpremembe, katerih zgodovinska nujnost je bila nepremagljiva. Obrt in manufaktura sta se izpreobračali v kapitalistične tovarne ali pa propadali pod udarci strojev na paro in pred mezdnim sistemom. Stekle so prve železnice, neusmiljeni uvajalci novega blaga, novega obratovanja, novih tendenc. Kapitalizem je prodiral zanesljivo. Stekla je sredi 19. stoletja tudi prva železnica čez slovensko ozemlje od Dunaja do Trsta. Vzdolž nje so zrasli tovarniški dimniki v Ljubljani, Trstu, svinčarna v Litiji, steklarna v Zagorju, železarna na Jesenicah, okrog rastočih premogovnikov trboveljskega revirja so rasle kolonije z novim prebivalstvom, odtrganim od zemlje — mezdnim delavstvom. Na slovensko ozemlje je prihajala počasi industrija in z njo moderni razred — proletariat.

Prvo gibanje, in sicer med obrtniškim delavstvom Ljubljane, zaznamujemo že v začetku druge polovice preteklega stoletja. Komaj so nekoliko zbledeli spomini na ižanske kmete, ki so ob revoluciji l. 1848 prišli nad ljubljansko gospodo, ko se je pojavila nova »nadloga« za oblastnike — delavsko gibanje, stavke, socialistične ideje.

Do ustanovitve delavskega izobraževalnega društva v Ljubljani pod značilnim imenom »Slovenska lipa«, je prišlo konec leta 1869. V pravilih čitamo v paragrafu prvem: »Namen delavskemu izobraževalnemu društvu »Slovenska lipa« v Ljubljani je vedno braniti in pospeševati duševne ter gmotne koristi delavskega stanu.«

Kmalu so ljubljanski oblastniki referirali na Dunaj, kakor je vidno iz arhivov magistrata:

»Od leta 1870 se tukaj pojavljajo znaki socialistične dejavnosti, ki se manifestirajo s stavkami in javnimi govori...«

16. avgusta 1873 so ljubljanski krojači ustanovili svoje strokovno združenje, a 7. septembra istega leta je bil ustanovni občni zbor strokovnega združenja čevljarjev.

Obrtniško delavstvo se je na slovenskem ozemlju aktiviziralo v sedemdesetih letih, ko se je širilo in radikaliziralo gibanje industrijskega proletariata v vsej Evropi kljub porazu Pariške komune l. 1871. Odmev Pariške komune je šel po vseh deželah. Vzbujala je močne politične težnje, ki so jih spremljale javne in tajne politične organizacije socialističnega kova. Treba je pri tem upoštevati, da so delavci kakor v obrtniških delavnicah tako tudi v železniških in industrijskih obratih v tedanji dobi pogosto potovali iz dežele v deželo ter iskali posla, zaslužka in strokovne kvalifikacije. Slovenski delavci so bili v nemških deželah Avstrije, v Nemčiji, Italiji, Franciji. Po vrnitvi od tod so prinašali na domača tla ideje solidarnosti in socializma ter organizacijske težnje.

V tej dobi je deloval energični in neustrašeni Železnikar, krojač po poklicu, pionir modernega socialističnega gibanja. Organiziral je delavstvo v legalna podporna in izobraževalna društva in obenem izrabljal ilegalne metode, širil letake z radikalnimi gesli. Znan je letak iz te dobe, ki izredno slikovito opisuje izkoriščanje in brezpravnost delavcev in kmetov, ki ukazuje na nujnost revolucionarne preobrazbe družbenega reda. V njem se priporočajo sredstva kakor bombe in petrolej, kar govori o obstoju nekaterih anarhističnih tendenc. Bilo bi pa zmotno videti samo to stran delovanja Železnikarja. On je sodeloval v slovenskem časopisu »Ljudski glas«, ki je začel izhajati l. 1882 in ki je bil neodvisen od slovenskih političnih činiteljev. Postal je celo upravnik lista in njegov solastnik. Časopis je priobčeval članke in dopise, ki so branili interese obrtniško-delavskega stanu in ki so propagirali nove socialistične ideje.

Železnikar in njegovi pristaši so zaradi svoje radikalne tendence dobili ime »krvavcev«. Avstrijski režim, ki je imel v Bismarckovem preganjanju socialistov Nemčije spodbuden primer, se ni ustavil pred najbrezobzirnejšim nastopom proti Železnikarju. Bil je aretiran 21. aprila 1884 in proti njemu in njegovim pristašem »radikalnega socializma« je bil istega leta v Celovcu velik sodni proces s strogimi obsodbami.

V osemdesetih letih je v gibanje stopilo že mezdno delavstvo v industrijskih obratih. Tako beležimo prve stavke med slovenskimi rudarji. Leta 1883 je bila tridnevna stavka lokalnega pomena v premogovniku Ojstro pri Trbovljh. 1889 je izbruhnila prva splošna stavka rudarjev v vsem trboveljskem revirju. Trajala je cele štiri teden in ne brez uspeha. Druga velika tritedenska stavka je zajela ves revir leta 1892. Mezdno gibanje imamo med jeseniškimi kovinarji in idrijskimi rudarji, med tržaškimi delavci, kjer je bilo mnogo Slovencev.

V tej dobi nastaja organizirana socialna demokracija. Iz Nemčije in iz nemške Avstrije, toda preko slovenskih delavcev si je socialna demokracija utirala pot na slovensko ozemlje. »Radikalni socializem« je v drugi polovici osemdesetih let nadomestila socialnodemokratska stranka. Prvi socialno-demokratski kongres v Avstriji je bil leta 1887 v Brnu na Češkem, med češkim delavstvom. Čez leto dni, l. 1888, se je v Hainfeldu sestal ustanovni kongres socialno demokratične stranke za vso Avstrijo, na katerem so bile zastopane tudi organizacije na slovenskem ozemlju z dvema delegatoma: Zadnikom in Kordeličem. Obstoj teh socialno-demokratičnih organizacij na slovenskem ozemlju je omogočil ustanoviti narodnostno slovensko socialno demokracijo. To se je zgodilo l. 1896 v Ljubljani na ustanovnem zboru Jugoslovanske socialno-demokratične stranke. Njen voditelj, znan dolga leta, je bil Etbin Kristan. V političnem oziru, zlasti pa v teoretičnem utemeljevanju, je ta stranka tesno sodelovala z avstrijsko socialno demokracijo in pravzaprav tvorila njen avtonomen odred.

Zgodovinska zasluga slovenske socialne demokracije obstaja v tem, da je v mladem delavskem razredu v slovenskih deželah prebudila razredno samozavest, da je v njegove vrste zanesla politično, sindikalno in konsumno organizacijo, da je propagirala socialistične ideje.

Naloge prvih socialno-demokratičnih organizatorjev so bile izredno težavne. Mnogo let pozneje jih je Ivan Cankar opisal takole:

»Iz vsega svojega srca, iz svojega toplega prepričanja so dali vso svojo moč, ves svoj intelekt podjarmljenemu, zasužnjenemu delavcu; in prav nič ni čudno, če jim je bila v tistih časih poglavitna in pravzaprav edina skrb, da potom organizacije pribore delavcu boljši kos kruha. In delavec bo zmerom hvaležen tem svojim prvim evangelistom, ki so brez pomisleka tvegali zanj preganjanje in svobodo.«

Z nastankom socialne demokracije je delavstvo našlo idejnega in organizacijskega voditelja, pridobilo svoje časopisje, v prvem maju — svoj praznik, na shodih in v izobraževalnih društvih — svojo politično šolo, a v stavkah — svoje orožje za zboljšanje gmotnega položaja, za skrajšani delovni čas, za povišanje plač. Ta politični in gospodarski boj je bil istočasno boj za kulturo delovnega ljudstva.

Treba je reči, da so borba delavstva in prizadevanja socialne demokracije prinesle kakor zboljšanje gospodarskega in kulturnega položaja delavstva tako tudi uveljavljanje delavskega razreda v političnem življenju. Zlasti je naraščala moč strokovnih in gospodarskih organizacij v delavskih centrih. Oktobra l. 1903 je bila v trboveljskih revirjih splošna stavka rudarjev, ki se je končala s popolno zmago. Delavci so bili navdušeni, hiteli so v strokovne zveze. Trbovlje se je izpremenilo v pravcato »rdečo trdnjavo«.

Mezdna gibanja in stavke slovenskih delavcev so bile istočasno borba proti inozemskemu kapitalu, proti tujerodcem, ki so izkoriščali bogastva slovenske zemlje. Kajti večina industriskih podjetij je pripadala tujcem, nemškim, francoskim, belgijskim kapitalistom. Z njimi so prihajale raznarodovalne težnje. Zato je boj slovenskega proletariata bil v bistvu boj za narodni obstanek.

(Konec prihodnjič)

ISOL
čisti kovine in steklo!

DELEGATI GOVORE

Včeraj, danes, jutri...

(Nadaljevanje s 1. strani.)

postopkov res nič več ne razume. Predpise, ki urejajo te stvari, bo treba korenito spremeniti.«

Res, spremeniti? Da in še kako! O zamenjavi nekega stroja razpravljajo recimo najprej na proizvodni konferenci. Vodstvo obrata predlaga nakup stroja strokovni komisiji podjetja. Ta predlog prouči in ga predloži v pretres upravnemu odboru. Upravni odbor ga prouči in ga predlaga v razpravo in potrditev delavskemu svetu. Do tu je vse v redu. Delavski svet sklepa o nakupu in prodaji osnovnih sredstev, toda ne sklepa sam. Predlog za zamenjavo potuje na okraj in potlej še na republiški izvršni svet. Če ni komu izven podjetja kaj povšeči, potlej vse na novo: razprava v strokovni komisiji, v upravnem odboru, glasovanje na delavskem svetu in... Lahko preteče nekaj mesecev, leto in stroja še ni. Lahko se zgodi, da je odobritev rešena, takrat, ko je že vse prepozno, ko škoda narašča.

To ni samo klasičen administrativno-birokratski postopek z upravljanjem sredstev, ki so zaupana v upravljanje kolektivu temveč tudi odraz nezaupanja v organe upravljanja. Povsem jasno je, da se upravljanja z amortizacijskimi sredstvi — to je z odpisano vrednostjo osnovnih sredstev — ne sme bistveno razlikovati od samega gospodarjenja z osnovnimi sredstvi, kajti to je med seboj neločljivo povezano in vendar je v praksi drugače. Tako je bilo včeraj, tako je še danes! Kako bo jutri?

»Razen tega, da bo moral kongres razpravljati o vseh teh stvareh, o materialni osnovi in instrumentih, pa bo moral razpravljati tudi o sistemu dela delavskih svetov,« se je spet oglasil Verdnik. »Zavzeti bo moral svoja stališča do obratnih delavskih svetov in njihovih pristojnosti. Pri nas smo že pred štirimi leti sklenili uvesti obratne delavske svete. Upravljanje smo hoteli razširiti na čim širši krog kolektiva. Obratnim delavskim svetom smo pri nas določili pristojnosti s pravili podjetja, čeprav še nimajo »domovinske pravice«.

»Vsaj po naših izkušnjah so obratni ali grupni delavski sveti, kakor jih imenujemo, opravičili svoj obstoj,« je dodal ing. Prešeren, »čeprav so nas pred leti ponekod zaradi tega hudo grajali, sedaj pa nas vsebolj posnemajo. V velikih kolektivih kot je na primer naš, so obratni delavski sveti tista vez med osrednjim delavskim svetom in kolektivom, ki bi je drugače težko pogrešali. Delavec se čisto drugače počuti, če ve, da o važnih proizvodnih vprašanjih ne odloča v okviru obrata recimo samo obratovodja — en sam človek — temveč, da se tehnično vodstvo obrata o tem pomeni s čim širšim krogom delavcev — s člani obratnega delavskega sveta. In če kaj ni prav, lahko delavec pričakuje, da bo obratni delavski svet spore razsojal.«

Jeseniški železarski kolektiv je obliko upravljanja prilagajal svojim potrebam. Leta 1953 so osnovali 21 obratnih delavskih svetov, leto nato so jih imeli 23, lani in letos pa imajo po 11 grupnih delavskih svetov. Vsak delavski svet povezuje delavce raznih obratov, ki so med seboj tehnološko povezani. Tudi število članov osrednjega delavskega sveta se je menjalo. Sprva so volili 101 člana, sedaj 67. V svojem poročilu so zapisali, da se delavski svet včasih zgublja v podrobnostih. Ne bo se dolgo. Prav sedaj razmejujejo pristojnosti tehničnega vodstva in delavskih organov upravljanja, menijo se o tem, o čem naj razpravlja ta, o kakšni stvari odloča oni itd.

Izobraževanje in spet izobraževanje

»Seveda, če želi kolektiv v bodoče še bolje gospodariti in to mislim, da si želimo vsi, bomo morali več razmišljati o splošnem in strokovnem izobraževanju delavcev, predvsem mladih.« Tole je dejal tam ob koncu razgovora član tovarniškega komiteja mladinske organizacije, delegat Ludvik Slamnik.

»Naša mladinska organizacija misli, da je eno od njenih temeljnih nalog opozarjati vse in vsakogar, storiti vse kar je mogoče, da bomo želi čimveč uspehov na področju splošnega in strokovnega izobraževanja. Kongres bomo opozorili, naj predlaga prosvetnim organom, da vzgojitelji pri poučevanju raznih predmetov govorijo več kot do sedaj o delavskem gospodarjenju in njegovem pomenu. Potem v tovarne ne bodo prihajali novi delavci, tehniki, inženirji, ki ne bi ničesar vedeli o delavskem upravljanju in čisto drugače bodo upoštevali ukrepe delavskih svetov in upravnih odborov.

Pri nas v tovarni pa bo mladinska organizacija poskušala del teh nalog uresničiti s pomočjo kluba proizvajalcev. Sedemdeset članov je sedaj v klubu. Od 30 mladih članov delavskega sveta, je 22 članov včlanjenih v klub proizvajalcev. Ne mislimo samo na predavanja in ekskurzije, kar je bila doslej naša oblika dela, temveč na bolj poglobljen študij tehnološkega procesa dela, na organizacijo dela itd., seveda ob pomoči Društva inženirjev in tehnikov, ob pomoči delavskega sveta in vodstva podjetja, ki nam je prav gotovo ne bosta odrekla.«

Za nameček smo spregovorili še besedo dve o odnosu podjetje-komuna. Delegati se niso kaj prida pohvalili o teh odnosih. Najprej so pometli pred lastnim pragom. Organi delavskega upravljanja so se v okviru podjetja uveljavili, uspelo jim je premagati lokalistične težnje, so menili, manj uspehov pa so dosegli pri podiranju ograje kolektiv-komuna. Se do sedaj niso navezali stike med občinskim ljudskim odborom in delavskim svetom. Niti enkrat se nista ta dva organa vsedla skupaj in obravnavala vprašanja- ki se tičejo obeh. Pred kratkim se je vnemal med železarno in občino prepir o dimu in prahu —. Slišati je bilo grožnje, da bi moralo podjetje v določenem roku ustaviti obratovanje pražilnih peči in plavža, če ne bi uspelo uposobiti čistilcev. Podjetje si je to prizadevalo že zdavnaj uresničiti, toda naletelo je na različne težave. Ali je res mogoče, da se ločijo na Jesenicah interesi železarne in občine, interesi železarne in občine, saj prispeva železarna 98% vseh sredstev v občinsko blagajno in v občinskem ljudskem odboru so tudi delavci?

Tako je bilo včeraj, tako je še danes, jutri bo najbrže drugače, drugače, če bodo delali složno in složno reševali vprašanja, ki tarejo vse.

*

Zvedel sem več, kot sem si obetal. Samo ti odgovori delegatov povedo, da so v jeseniški železarni delavci dodobra pretresli vse tisto, kar zavira uspešnejše delo organov upravljanja. Še veliko, veliko več bi seveda lahko napisal, če bi podrobneje razčlenil ugotovitve zapisane na prvih straneh njihove analize o delavskem gospodarjenju, kjer so zapisali tole:

»V našem podjetju je delavsko upravljanje doseglo pomembne uspehe, ki so vidni tako v delu kot poslovanju podjetja. Uspehi bi bili še večji, če ne bi bilo določenih ovir:

1. Nesistematično in drobnjakarsko delo organov upravljanja;
2. pomanjkljiva materialna osnova za uspešno delo organov upravljanja;
3. administrativno poseganje državne uprave v upravljanje;
4. monopolistični položaj podjetja.

Resnici so pogledali odkrito v obraz, svojih napak niso skrivali in drugih ne zamolčali.

Upravljavci smo naleteli pri upravljanju podjetij na vrsto problemov, o katerih se bomo pogovorili na bližnjem kongresu delavskih svetov. Zasedanje delavskega sveta tovarne rotopapirja Videm-Krško.

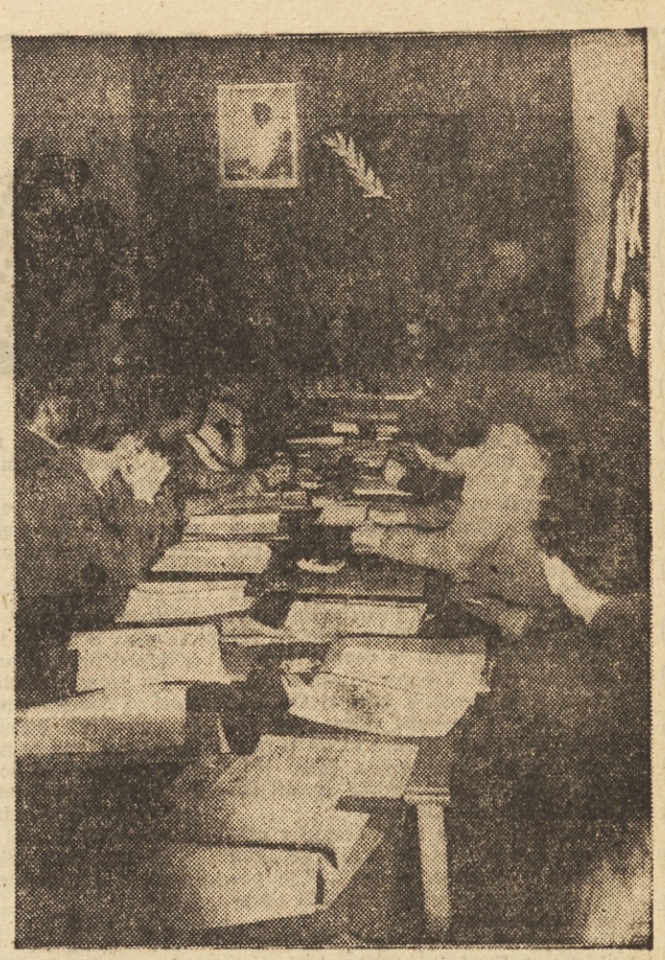

Zgrešena reklama

Kadar človek opazuje v mestu ljudi, ki postoje pred izložbami in ogledujejo blago ali ga kupujejo v trgovini, pride do kaj žalostnih ugotovitev. Veliko ljudi je, ki se navdušujejo nad vsem tistim, kjer piše »uvoženo«, »inozemsko«. Nekateri trgovci s prav posebnim veseljem izobešajo listke s temi besedami na posamezne vrste blaga v izložbah.

Res, nekaj blaga moramo uvoziti, ker ga na trgu primanjkuje ali zato, ker ga pri nas sploh ne izdelujemo. Trg je na ta način pestrejši, potrošnik, če ima dosti denarja seveda, si lahko izbere blago po svojem okusu. Vendar se mi zdi, da ni prav, če uvozimo toliko blaga in takšnega, da domača industrija, ki proizvaja enakega ali po kakovosti celo boljšega, svojega ne more prodati ob normalnih pogojih. Vemo, naša industrija je še mlada, borimo se še z raznimi težavami, oprema v obratih je pomanjkljiva, včasih nimamo dovolj surovin ali pa so le-te slabe kakovosti, tudi strokovnega kadra primanjkuje ali ta nima dovolj izkušenj. Vse to je res in vse to nas še pesti. Toda pozabiti ne smemo, da smo tudi pri nas dosegli vzpon, ki nam ga priznavajo tuji strokovnjaki iz tehnično razvitih držav. Tudi zunaj na svetovnih trgih se zanimajo za naše blago. Če ne bi bil naši izdelki enakovredni tistim, ki jih izdelujejo v tujini, zanje najbrže ne bi našli kupcev, naša podjetja se ne bi mogla kosati s tujo proizvodnjo. S trudom, s prizadevanjem naših delavcev dosegamo torej iz dneva v dan lepše uspehe. Toda...

Vprašajmo se, kateri narod ni ponosen na uspehe, ki jih je dosegel s svojim trudom, kdo ne zna ceniti svojih pridobitev in uspehov, posebno tedaj, če jih je dosegel ob težkih pogojih.

Pri nas pa, se mi zdi, je z našim nacionalnim ponosom nekaj narobe — vsaj pri nekaterih ljudeh. Pogostokrat, prepogostokrat pojemo slavospeve le izdelkom, ki so »uvoženi« iz tujine. Zakaj se nekateri klanjajo le tistemu, kar je tuje, delo svojih rok pa podcenjujejo. Za tako mišljenje in tako ravnanje pri nas ni nobenih opravičljivih razlogov.

K takšnemu mišljenju, k omalovaževanju uspehov naših delavcev prispevajo svoj dobršen delež nekateri trgovci, ki znajo ustvariti reklamo le za tuje, »uvoženo« blago, ne pa tudi za domače. In takšna reklama, ki jo ustvarjajo ti posamezniki, pobija naš nacionalni ponos, slabi vero v lastne sile, v moč in sposobnost naših delavcev v tovarnah.

Mogoče bo kdo trdil, da so ti primeri redki. Naj omenim samo enega:

Neko podjetje pri nas na Slovenskem je imelo pripravljeno blago za prodajo. V podjetju se je zglasil trgovec, pogledal blago in dejal: »Na našem trgu ga ne morem prodati.« Vodstvo podjetja je potlej popeljalo kupca v drugo skladišče, kjer je bilo vskladiščeno enako blago z malenkostno razliko, namreč samo s tem, da je pisalo na lističih »uvoženo«. Kupec je kupil vse blago brez pomisleka ter ga tudi preprodal z reklamo »uvoženo«.

Kakšno mnenje naj ima o takem trgovcu, o njegovem delu s strankami delavec v proizvodnji, ki je blago izdelal? Človek se nehote vpraša: iz kakšnih nagibov nekateri ljudje še niso opustili mišljenja, da smo »narod hlapcev«, kot je to nekdaj zapisal Ivan Cankar. Našemu delavcu vendar ni vseeno, če vidi v izložbi blago, ki ga je izdelala sam, na njem pa napis, kot da ga je izdelal nekdo v tujini.

Če bi se tisti vroči zagovorniki »uvožene robe« potrudili za reklamo domačega blaga in zdravo kritiko naših lastnih proizvodnjo, kot se potrudijo za hvalisanje inozemskih proizvodov, bi lahko tudi pri nas odstranili pomanjkljivosti domačih izdelkov.

Rode Bernard

SREČKO JEŽOVNIK, PREDSEDNIK DELAVSKEGA SVETA TAM IN DELEGAT NA KONGRESU DELAVSKIH SVETOV JUGOSLAVIJE

Obratne delavske svete v vsa večja podjetja

Srečko Ježovnik, predsednik delavskega sveta TAM, je skupinovodja v orodjarni

Spoznal me je šele, ko sem snel zelena očala. Srečko Ježovnik je bil namreč dolgo vrsto let sindikalni odbornik, danes je predsednik delavskega sveta Tovarne avtomobilov v Mariboru. Srečala sva se pred tovarno ko smo čakali člane plenuma Cetral. odbora Sindikata kovinarjev Jugoslavije, ki so prav tiste dni zasedali v Mariboru in so si prišli v soboto ogledat Tovarno avtomobilov.

— Ne vem, če bo kaj, se me je hotel otresti. Zdajle bom šel po tovarni z delegati, ob devetih moram pa na radijsko postajo, kjer bo snemanje. No, če že hočeš, se lahko ta čas, ko čakava, pomeniva.

— Saj ne bo dosti. Povej mi le, katere stvari so po tvojem mnenju najvažnejše in ki bi jih moral rešiti kongres delavskih svetov.

In že sem potegnil blok in svinčnik iz žepa. On pa je malo pomislil in dejal:

Dve stvari sta: obratni sveti in mandatna doba.

Nisem za to, da bi bili obratni delavski sveti povsem samostojna telesa delavskega upravljanja z odločujočim glasom v vseh vprašanjih, ker bi to omejevalo delo osrednjega delavskega sveta. Pri nas so člani obratnih delavskih svetov obenem člani osrednjega delavskega sveta oziroma, bolje, člani osrednjega delavskega sveta so obenem tudi člani obratnih svetov. Ti naj bodo vez med centralnim delavskim svetom in kolektivom. Naše izkušnje nam govore, da bi kazalo z zakonom določiti, naj bi obratne delavske svete ustanovili po vseh večjih tovarnah, kjer imajo več samostojnih obratov. V takih podjetjih naj bi bili po zakonu dolžni ustanoviti obratne delavske svete. V vsakem obratu se porajajo najrazličnejši problemi, ki jih centralni delavski svet ne utegne podrobneje proučevati, razen tega naj bi obratni delavski sveti tudi prej proučili gradivo za zasedanje osrednjega delavskega sveta. Sicer pa je v drugih tovarnah precejšnje zanimanje za obratne svete. Tako so nas na primer iz tovarne »Ivo Lola Ribar« spraševali za naše izkušnje glede tega. Tudi oni jih nameravajo ustanoviti pa sprašujejo, kako so se pri nas obnesli.

Druga stvar je mandatna doba. Na vsak način naj bi bila mandatna doba delavskega sveta dve leti. Mi smo sprva mislili, naj bi tudi upravni odbor volili na dve leti. V tezah kongresa delavskih svetov pa sem zasledil misel, naj bi volili upravne odbore vsako leto, delavski svet pa na dve leti. Po mojem mnenju bi bilo to res koristno, saj obstaja nevarnost, da bi se le-ti birokratizirali.

Govorili smo sicer še o drugih problemih, na primer o amortizacijskih skladih, saj je to že splošen problem. Pri nas imamo za okrog 290 milijonov dinarjev blokiranih amortizacijskih skladov, potreb v tovarni pa je sila veliko in bi kazalo te sklade sprostiti, jih dati delavskim svetom, da bi oni z njimi razpolagali. Seveda bi jih smeli uporabiti le za obnovo naprav ter za nakup novih strojev. Pri nas imamo ozka grla v proizvodnji in ne moremo kupiti strojev, da bi jih odpravili. Zato je na nekaterih delovnih mestih še dosti nadur itd. in tudi količinsko bi več napravili, če bi lahko ozka grla proizvodnje odpravili.

Tole bo mislim, vse — na kratko kajpak — glede tega. Si zadovoljen?

— Kaj bi ne bil, saj je vas delegate zadnje dni tako težko najti.

-o

PRED KONGRESOM DELAVSKIH SVETOV

Ne samo kaj - tudi kako

Jože Jager, delegat Litostroja

Vprašali smo tovariša **Jožeta Jagra** iz Litostroja, kaj meni o metodi dela delavskih svetov. Tako nam je odgovoril.

Mislim, da je vprašanje metode dela delavskih svetov in upravnih odborov eno zelo važnih. Kajti ni važno samo, kaj delajo delavski sveti, pač pa je prav tako važno tudi, kako delajo. Zelo je važno na primer, kako je delavski svet povezan s kolektivom in obratno. Ali je dovolj samo suho objavljanje sklepov ali je treba kaj več: da člani delavskega sveta poročajo svojim volivcem v obratih o tem, kakšna stališča so zavzemali na sejah, da se posvetujejo z delavci o določenih stvareh itd. Skratka, mislim da je seznanjanje slehernega člana kolektiva o delovanju organov delavskega upravljanja in obratno, zajemanje problematike, kot jo opažajo ljudje pri strojih, na vsakem delovnem mestu ter prenašanje teh navzgor, osrednje vprašanje, če hočemo zagotoviti čim širši krog sodelavcev, da bo upravljanje podjetij res upravljanje celotnega kolektiva in ne zgolj članov oziroma dela članov organov delavskega upravljanja.

Tudi obratni delavski sveti so ena izmed oblik razširjenega upravljanja in so se na primer v Litostroju kar dobro pokazali saj danes niso več zgolj pomožno-posvetovalni organi, pač pa rešujejo že mnogo obratnih problemov samostojno, ocenjujejo proizvodni proces in dajejo obratovodstvom vedno novih idej in tudi zadolžitev. Zaradi takšnega dela pa so tudi praktična ekonomska šola delavcev.

Tudi notranje delo delavskih svetov je važno, tako priprave na seje; gradivo, ki ga dobe člani delavskih svetov pravočasno. Jasnost in razumljivost pisanih ali ustnih poročil, vodenje zapisnika in jasna stilizacija sklepov; glasovanje, udeležba članov in strokovnjakov na sejah delavskega sveta so stvari, za katere sicer ne kaže sprejemati nekih do potankosti določenih smernic ali navodil, pač pa je treba jasno obdelati važnost teh vprašanj.

Tudi poslovnik samoupravnih organov bi po mojem mišljenju moral sprejeti vsak delavski svet, kajti tudi to bo pripomoglo k nadaljnji rasti in usposabljanju teh organov.

SI V DVOMU

- **kakšne so tvoje pravice iz delovnega razmerja?**
- **Odgovor najdeš v »DELAVSKI ENOTNOSTI«**

DELAVSKO UPRAVLJANJE NA KMETIJSKIH POSESTVIH KOPRSKEGA

Kaj pa sezonski delavci

Biloslav Narciz, delegat kmetijskih delavcev koprskega okraja

Na področju okraja Koper imamo 11 kmetijskih posestev, s skupno 3928 ha zemlje. Na posestvih je zaposleno 309 delavcev, od tega 205 žena. V času sezone imajo posestva od 150 do 170 sezoncev.

Od 11 kmetijskih posestev jih 6 zaposluje od 6 do 17 delavcev, ostalih 5 pa od 20 do 91 delavcev. Če gledamo te številke, je v 6 posestvih ves kolektiv delavski svet in upravni odbor, ostalih 5 imajo delavske svete od 12 do 15 članov ter upravni odbor.

Na okrajni konferenci za izvolitev delegata za kongres smo med drugim obravnavali vprašanje zakonodaje o delavskem upravljanju. Več posestev je v zadregi ob volitvah članov za upravne odbore. Po zakonu namreč nobeden ne more biti član upravnega odbora več kot dve leti zaporedoma. To je za manjša podjetja skoraj neizvedljivo, če hočemo, da v upravni odbor izvolimo najboljše delavce. Zato bi bilo umestno podaljšati rok od dveh na tri leta, tako bi dali možnost večjega poglabljanja organov delavskega upravljanja in usposabljanja organov v upravljanju na splošno.

Sezonski delavci in njihova udeležba v organih delavskega upravljanja je drugo nerešeno vprašanje na naših posestvih. Ker sezonce zaradi njihove prekratke dobe zaposlitve ne moremo voliti v organe delavskega upravljanja, smo pri nas na kmetijskem posestvu Škocjan—Ankaran in Škocjan pri Kopru ob priliki izvolitev v delavski svet sprejeli sklep, da sezonci med seboj izvolijo svojega zastopnika, ki bo prisostvoval vsem sejam delavskega sveta, tako da bo zagotovljena enakopravnost sezoncev, da se bodo sezonski delavci seznanili z vsemi sklepi delavskega sveta in upravnega odbora ter o načinu upravljanja.

Kako delavskemu svetu čimbolje pomagati za uspešno delovanje? Naše posestvo ima 3 obrate. Člani delavskega sveta kakor tudi upravnega odbora zastopajo vse obrate. Pred vsako sejo so seje po obratih. Ta način se je pokazal kot dober. Po vsaki seji razobesi delavski svet izvleček zapisnika na oglasno desko po obratih, tako da je ves kolektiv seznanjen z delom in sklepi delavskega sveta kakor tudi upravnega odbora.

Osnovno pa je, ustalitev delavcev po posestvih. To je predpogoj za uspešno upravljanje. Za to naj ne skrbijo sama posestva, temveč družba nasploh. Razlike, ki še obstajajo med industrijskim in kmetijskim delavcem so v marsičem vzrok nezanimanja kmečkih delavcev za delo v organih delavskega upravljanja in za večjo produktivnost dela.

Biloslav Narciz

Nabiralci zdravilnih zelišč!

Se je čas za nabiranje:
CVETJA: bezga osutega, mačjih tačic, rdeče deteljice, male bele marjetice in lipe.
LISTJA: šmarnice, ozkolistnega trpotca, pekoče koprive, lapuha, gozdne jagode, pelina, slezenovca, breze, melise in grenke deteljice. Vse liste nabiramo brez pecljev.
RASTLINE: krvavega mlečka, dišeče perle, materine dušice, ženiklja, gosje trave, navadne plahtice ali hribske rese, njivske mačehe, njivske preslice, ptičje kaše, vodne kreše, melise, kurjih črevc in zdravilnega jetičnika!
LUBJE: krhlike in divjega oreha.
KORENINE: baldrijana, šmarnice in ženiklja.
SEME: jesenskega podleska.
VRŠIČKE: belega trna ali gloga (cvet in liste osmukamo z vej).
Cene lahko dobite pri vaši kmetijski zadrugi ali pa pri GOSADU, Ljubljana, Prečna ul. 4.

POTROŠNIKI! PODJETJA! DELOVNI KOLEKTIVI!

Oglejte si **II. mednarodni sejem embalaže!**

od 29. VI. do 7. VII. 1957 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Videli boste kolekcijo domače in tuje embalaže, moderne stroje za pakiranje in izdelavo embalaže, grafične stroje, strokovne filme in mnogo drugih zanimivosti.

Za obisk sejma izkoristite 25% popust na železnici.

CIRKUS

Včasih sem stanoval v tihem in mirnem mestnem okraju na robu province. Užival sem blaženi mir in opojni zrak in čivkanje ptičkov. Zdaj se je naša ulica spremenila v blaznico. Pred dnevi se je na njenem podaljšku naselil cirkus. Ljudje romajo v cirkus kakor v Mekko. Pravijo, da vlada v našem mestu mrtva kulturna sezona. To je laž! Tako žive še živ dan ni bilo! Cirkus je osvojil srca in možgane ljudi. Vse govori samo o cirkusu. Kam greš? V cirkus! Od kod prihajaš? Iz cirkusa. Kam boš šel jutri? V cirkus! Katera točka ti najbolj ugaja? Meni opica. Meni levi. Meni zebra. Kako ljubke živali! (In kako podobne ljudem!?)

Dolge procesije ljudi derejo v cirkus. Zvočniki ves dan tulijo ganljivo obdrsane šlagerje, ki jih žvižga potem mladina na ulicah. Glasba osvaja ljudska srca.

Samo še nekaj dni! Pohitite z obiskom! Zvočniki tulijo, levi rjovejo — na blagajni pa je vedno nalepljen listek: »Razprodano!«

Sklenil sem, da bom odpotoval! Vrnil se bom šele takrat, ko ne bo več cirkusa v nekdaj mirnem mestnem okraju, ko bo zrak čist in bodo čivkali ptički. Ravno teden dni dopusta še imam, naj preživim vsaj te dni brez zvočnikov in eksotičnih živali!

S kovčkom v roki sem si prebijal pot skozi reko ljudi, ki je drla na večerno cirkuško predstavo. S prosto roko sem si mašil eno uho, kajti še na poti h kolodvoru me je spremljalo tuljenje zvočnikov. Šele ko sem sedel v vagon in se je ta premaknil, sem si dokončno oddahnil.

Po sedmih dneh, ki sem jih preživel na deželi, sem se pomirjen vrnil domov. Toda bolj ko sem se bližal domu, bolj me je navdajala zla slutnja: od daleč je pozvanjala godba iz zvočnika in spet sem se moral prebijati skozi reko ljudi, ki se je valila iz smeri, kjer je stal cirkus.

Vprašal sem nekega mimoidočega človeka: »Oprostite, od kod prihajate?«

»Iz cirkusa!«

»To ni mogoče. Cirkus je že pred tednom odpotoval!«

»Si je premislil. Zdaj ima nov program. Ta je še boljši od prvega. Ostal bo še štirinajst dni v našem mestu.«

Kolena so se mi zašibila in na čelu so se mi zableščale kapljice. Sesti sem moral na kovček in bil sem na moč podoben brezdomcu, ki išče v tujem mestu prenočišče. Nič ne pomaga. Dopust je potekel. Treba se bo sprijazniti s cirkusom! Da, da, cirkusu ni mogoče ubežati, sem žalostno pomislil. Postal je sestavni del našega javnega življenja. Spada tako rekoč k izobrazbi. Neumno bi bilo zanikati njegov pomen in zasluge, saj bi človeka lahko obsodili kot filistra in bi se norčevali iz njega: glej ga, malomeščančka, kako strogo gleda na leve in opice.

Ta človek je brez humorja!

Smej se bajazzo! (Grenak smeh je to, dragi prijatelji. Pa poizkusite vi stanovati mesec dni v ulici, kjer se je zasidral cirkus!

Skoraj bi me popadla melanholija. K vragu z njo! Jutri si bom ogledal drugi program cirkusa. Zaradi splošne izobrazbe. Tulite zvočniki — rjovite levi!

Kljun

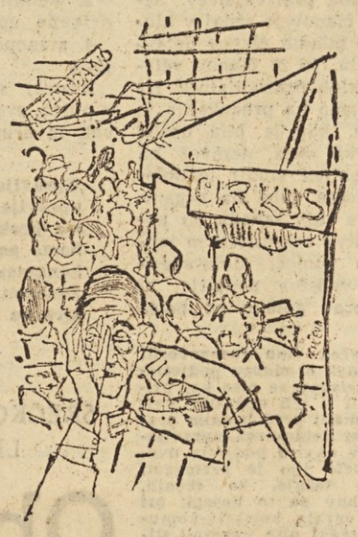

● Umag v Istri. — Ta še malo znan kraj so si izbrali delavci tovarne Induplati za svoje letovišče, kjer si bodo postavili šotore. — Odbori Prijateljev prirode, zanimajte se za ta kraj ob našem Jadranu

ALI ŽE VESTE

Brzotovorni vlaki za živila

Z letošnjim novim voznim redom so vpeljani tudi posebni brzotovorni vlaki na progi Skoplje—Beograd—Zagreb—Ljubljana, ki bodo v najkrajšem času prevozili naglo pokvarljiva živila kot povrtnino, sadje, meso, mleko, mlečne izdelke in drugo. Vozila bosta dva para vlakov iz Skoplja do Ljubljane in obratno.

Novo pristanišče v Zadru

Doslej so v Zadru pristajale samo potniške ladje, ker obala v mestni luki ni bila sposobna za pristajanje večjih ladij. Sedaj grade v Zadru lukobran in valobran in s tem bo operativna obala sposobna za pristajanje v dolžini 120 metrov. Prihodnje leto ko bo obala dograjena, bodo lahko tu naložili in razložili 240.000 ton tovora letno. Vzporedno z zadrsko luko grade tudi normalnotirno železnico Zadar — Knin, dolgo 90 kilometrov.

Zelen kamen iz Šmartnega za Ljubljano, Trbovlje in tujino

Kovinsko podjetje v Gorenjem blizu Šmartnega, izdeluje razno posodo za olje, mast itd. Razen tega pa ima tudi kamnolom: Kamen apnenec pošilja podjetju Metan v Kutinu na Hrvatskem. Tu kopljejo tudi razne betonite in druge surovine za barvno industrijo. Sedaj pa pripravljajo in opremljajo z modernimi napravami še drug kamnolom, v katerem bodo kopali zelen kamen — tuf, ki ga bodo dobavljali graditeljem za oblogo stavb. S tem kamenjem bosta obloženi tudi poslopji Radia v Ljubljani in trboveljske banke. Za zelen kamen se zanimajo tudi v inozemstvu.

Da ne bi pokvarili mize

Preden pritrdite mlin za mletje orehov ali mesa na kuhinjsko mizo, vedno podstavite pod tak mlinček kos trde deščice ali gume. Le na ta način bo ostala miza nepoškodovana.

Gumbi iz mleka

V ptujski mlekarni so pričeli proučevati možnosti za proizvodnjo novih izdelkov iz mleka kot stranskih proizvodov. Podjetje je do sedaj proizvajalo kazein, v nekaterih državah pa izdelujejo iz kazeina posebne plastične mase, na primer galetit, ki je zelo primeren za izdelavo gumbov in drugih podobnih izdelkov. Naša država do sedaj uvaža 400 ton galetita letno in sicer v vrednosti 400 milijonov dinarjev. Kolektiv mlekarne v Ptuju je sklenil proizvajati ta nov izdelek. Investicije za novo proizvodnjo bodo znašale 20 milijonov dinarjev in s tem bo zagotovljena proizvodnja 20 ton galetita letno, v vrednosti 176 milijonov dinarjev. Devize za nakup inozemske opreme je zagotovila Jugoslovanska investicijska banka, ker bo podjetje ustvarilo pri 12 milijonih dinarjev investicij 153,600.000 dinarjev deviznih sredstev.

Zakon o kmetijskih zadrugah

V Beogradu zaseda komisija Zvezne ljudske skupščine in Zveznega izvršnega sveta in razpravlja o sestavi novega zakona o kmetijskih zadrugah.

Škocjanska jama

Razen Ljubljanice je notranjska Reka edinstvena kraška voda, ki izvira pri Ilirski Bistrici. Dolga je 47 km. Pri Vremah si je Reka vrezala slikovito sotesko, ki jo obdaja prava kraška pokrajina z uvelo travo, brinjem, trnjem z redkim drevesjem ali gozdičkom, z vrtačami in skalnatimi ogradami, s katerimi so pazljivi ljudje zavarovali košček borne zemlje. Po dveh kilometrih se soteska zapre pod sto metrov visoko steno pa zija mogočen vhod v temno podzemlje, v katerega Reka hrupno izginja. Nad to steno čepi prijazna kraška vasica Škocjan. Od Škocjana do Štivana, kjer Reka spet pride na dan, se razprostira obsežna in s številnimi kraškimi jamami in brezni bogata planota.

Prav gotovo je, da je Postonjska jama edinstvena v Evropi glede na raznolikosti kapnikov, na njihovo lepoto in bogastvo. Res pa je, da bi s primerno ureditvijo Divaške jame postala ta jama resni tekmec Postonjski.

Z divjo romantičnostjo sotesk, velikostjo prostorov, z bučanjem in divjanjem vode v njih in z dolinami se ne more meriti nobena kapniška jama.

Po lepi kraški pokrajini nas vodi pešpot uro daleč do Razgledišča na robu velike doline. Pod nami je 164 metrov globok prepad, na dnu voda, v ospredju divja jama, v ozadju pa je od pekočega sonca ožarjena ravnina, belo skalovje... Prepad pod nami je širok kakih 500 metrov in preko njegovega manjšega hrbta zagledamo v ozadju še enega, - Malo dolino. Reka je vmesno pregrado predrla v slikoviti tesni.

Ko se spuščamo proti vhodu v jamo, slišimo bobnenje. Reka se namreč izgublja v podzemlje. Čim pa vstopimo, zagledamo slikovito jezerce v Veliki Mohorčičevi jami. Ko smo prišli do njega, je pogled nazaj čudovit. Dnevna luč osvetljuje del jezera, nad nami pa je nova odprtina — brezno Okroglica, ki zija sredi vasice Škocjan.

Bučanje je oglušujoče. Ta del je osvetljen iz dveh strani, saj je dolg le 400 metrov. Kmalu nato pridemo v malo dolino. Ta je dolga 400 metrov, je nekdanja jama, kjer se je strop podrl, ko se je preveč razširila. Tudi skozi sotesko se prebija Reka in pogahja v slapovih in brzicah. Teče dalje pod Naravnim mostom v Veliko dolino, mi pa ji sledimo po ovinkih skozi umetne predore in preko mostov. V velikem slapu pada Reka v Veliko dolino, se nekoliko umiri v jezercu, ki je zadnje ob dnevni svetlobi. Nad tem jezerom je stranska jama imenovana Tominčeva jama. Tod so izkopali sledove človekovega bivanja od pradavnine pa do rimskih časov. Prazgodovinske sledove so izkopali tudi v vasici Škocjan.

Nadčloveške napore so prestajali jamarji, ko so se prebijali preko teh brzic, slapov, z opremo, ki je že takrat spadela v muzej, z baklami, slabimi oblekami in lesenimi zaboji, katere so imenovali čolne. Delavci, ki so gradili steze, so viseli na vrveh več deset metrov globoko nad bobnečo vodo, ki je kar čakala na žrtve. In pričakala jih je. To nam priča tudi pred nedavnim vzidana spominska plošča v Veliki dolini.

Steza nas vodi visoko v steni skozi nekaj predorov v Schmidlovo jamo. Še naprej sledimo Reki. V velike prostore še sije dnevna luč, steza pa se vije ob prepadih in ob stenah podzemske struge. Slapove in brzice bolj slišimo kot vidimo. Če obiščemo jamo ob času visokih voda, po deževju, je bobnenje takšno, da kar čutimo, kako se trese skalnata gmota. Steza se vije in pada, zavija okrog skal, vogalov in podorov. Naposled si ogledamo še znane Ponvice in končno smo na mostu, ki je speljan čez ozek in globok kanjon, čez Hankejev kanal. Most se tu pne 70 metrov nad divjajočo Reko.

Od tod nas vodi ob Reki slaba cesta pa še ta je le za izkušene jamarje, vodi nas kilometer daleč preko neštetih slapov in brzic, mimo Baldahina, skozi Rinaldinijevo in Putickovo dvorano skozi veliko jamo in preko 25 slapov. Na kraju pridemo do Martelove dvorane, v manjše dvoranice in jame do mrtvega jezera, odkoder je prodiranje dalje nemogoče. Tu je konec edinstvene Reke.

Od tod je z malimi izjemami tok Reke neznan. Jegulje in kemične snovi, barvanje vode, vse to je pokazalo, da je Reka v neposredni zvezi s Timavo pri Devinu.

Ko se več ali manj utrujeni vračamo do mostu, preko Hankejevega kanala, nadaljujemo pot po turistični poti v stransko Tiho jamo. Glas vode je vedno slabši in kapniške skupine se množe. Pot nas vodi skozi večje in manjše jame. Vzpenja se in naenkrat smo v umetnem rovu, ki nas privede v kraško dolino - Globočak. Od tod rabimo le 15 minut in spet smo tam, kjer smo pričeli naše popotovanje.

N. D.

Postojnska jama je po raznolikosti kapnikov, lepoti in bogastvu edinstvena v Evropi. Res je pa tudi, da bi postala jama pri Divači resen tekmec postojnski, ki jo s Škocjanskimi jamami skoraj ne bi mogli primerjati. Z divjo romantičnostjo sotesk, velikostjo prostorov, bučanjem in divjanjem vode v njih in z udornimi dolinami se ne more meriti z njo nobena kapniška jama.

Pri visoki temperaturi 1204° C bi tale mož v trenutku umrl, da ni oblekel zaščitne obleke iz posebnega stekla, ki je pokrita z aluminijem. Ta zaščitna obleka je lažja pa tudi telo je pred ognjem bolj varno, kot če bi oblekel azbestno obleko.

Stenograf daktilograf

Že nekajkrat se mi je zgodilo, da bi moral članek oddati prej, preden je bil sploh stipkan. V takih trenutkih sem vedno pomislil na elektronski pisalni stroj. Pomislil sem na stroj, ki obenem opravlja dve funkciji: stenografsko in daktilografsko.

Tak pisalni stroj so imenovali Elektro-Styl. Na zunaj se dosti ne razlikuje od navadnega pisalnega stroja. Kljub temu, da v sebi skriva možgane iz 57 elektronskih cevi, 10 relejev, 45 tuljav in 70 mm žice. Namesto tipk je pri novem stroju plošča iz plastične mase z bakrenimi kontakti, ki predstavljajo črke, število, pravopisne znake itd. Dovolj je, da se le z kontaktnim svinčnikom dotaknemo kontakta in že bo na papirju ustrezen znak. Ker ni potreba pritiskati tipk, lahko daktilografinja napiše v sekundi 12 znakov. Kdor se bo novemu stroju privadil, ta bo zlahka posekal vse rekorde v strojepisju.

UMETNI DEŽ

V svetu že dalj časa razpravljajo, kakšen je najugodnejši način namakanja tal. Nekateri zagovarjajo star površinski namakalni sistem, drugi pa se spet ogrevajo za namakanje z umetnim dežjem.

Tudi na hribovitem ozemlju je mogoče namakanje z umetnim dežjem. Potrebna nam je veliko manjša količina vode, kot bi jo sicer porabili pri površinskem namakalnem sistemu. Nova naprava, ki jo je izumil mladi inženir Ljubenković in za katero se zanimajo celo v Egiptu in v Burmi bo omogočila še bolj uspešno uporabo takšnega sistema.

V spomladanskih dnevih, ko rastline brstijo, lahko hladna voda iz namakalnih kanalov napravi veliko več škode kot koristi. Če pa namakamo polja z umetnim dežjem in ta pada skozi razgrete sloje zraka, tedaj ni več nobene nevarnosti, da bi s tem napravili škodo mladim rastlinam. Pa tudi voda, ki pada na liste nekaterih vrst zelenjave (na primer paradižnikov), je neprecenljive vrednosti. Na velikih plantažah paradižnikov v Kaliforniji in Italiji se poslužujejo le takega načina namakanja. Na teh plantažah so med drugim opazili, da voda z listja spira nekatere žuželke pa tudi število bolezni takih rastlin je zelo padlo.

Sistem namakanja z umetnim dežjem bo dobrodošel zlasti v tistih predelih, kjer je veliko pomanjkanje vode v ravninskih in hribovitih področjih z veliko površino obdelovalne zemlje, posebno pa še v notranjosti Srbije in Makedonije.

Hitra graditev

V Birminghamu v Veliki Britanije je 22 ljudi v desetih dnevih zgradilo stanovanjsko zgradbo z osmimi nadstropji. Sodijo, da je bila ta hiša najhitreje zgrajena v Veliki Britaniji.

Na zemljišču, kjer gradijo 8 stanovanjskih zgradb dela skupno 120 ljudi. Večina delavcev je končala poseben tečaj hitrega grajenja. Smatrajo, da bodo vse zgradbe dokončali do julija 1957, kar pomeni, da jih bodo gradili le 15 mesecev.

Pri gradnji uporabljajo beton, jeklo in že prej zlite betonske bloke. Dnevno delo vsekega delavca je vnaprej določeno, kdor pa izpolni normo, dobi nagrado.

Kako sta Šnofač in koza Geza spoznala tenis

Šnofač je pasel svojo kozo Gezo na travniku poleg teniških igrišč. Čital je bil v časnikih, da je tenis pri nas množičen šport. Zato se je približal ograji in vtaknil skozi odprtino svoj nos, da si od blizu ogleda to reč. Koza Geza se ni bogvekaj zanimala za tenis, temveč je nekaj brkljala po travi.

Kar je videl Šnofač s svojim nosom skozi žično ograjo, je bilo nadvse čudno: na visokem stolu so sedeli ljudje, ki so glasno zmerjali teniške igralce. Takle igralec mora imeti preklemano dobre živce, si je mislil Šnofač. Kako vztrajno se podi iz kota v kot, človek na visokem stolu pa ga za vsako napako ozmerja.

»Bekend«, »sekend«, »forhend« — so govorili ljudje na visokih stolih vse vprek. Šnofaču se je zdelo, da je še koza rekla »meekend«. Najbrž se je navzela tudi ona množičnega športa, ker se stalno pase v bližini igrišč. Potem je navdušeno spustila par »bobkendov« v travo in se zazrla skozi ograjo, kjer je ravnokar človek na visokem stolu zakričal »futfol«. To jo je precej zmedlo, da je oddirjala daleč proč od ograje. Neki igralec si je slekel srajco, tako mu je bilo že vroče od »bekendov«. Tako »slekend« je skakal okoli igrišča in silil k mreži, ki se ji teniško pravi »nec«, kjer se je z »reketom« vedno metal po tleh, da se je dvigal rdeči prah. Pri tem je bil čisto »švicend«, da je imel hlače skozi in skozi »mokrend«. Mož na visokem stolu pa ni bil čisto nič utrujen, le nos se mu je svetil v soncu kakor »murkend«. Potem se je najbrž zmotil in je rekel po slovensko: »dvojna napaka« in je pri tem pogledal Šnofača.

Temu je postalo nerodno in se je vprašal sam pri sebi, če ga ni morda polomil, ko je vtaknil svoj laični nos v posvečeno teniško areno, kjer govorijo ljudje jezik, ki mora biti nekje sredi med madžarščino in turščino.

Še bi tako premišljal, če ga ne bi zdajci nenadoma silovito oplazila žoga po radovednem nosu. Slišal je že zadnjo besedo moža na visokem stolu, ki je zakričal: »prednost za napadalca«, potem se je zrušil na travnik kot žrtev množičnega športa. Bil je za nekaj hipov »mortend«. Šele mokri in hrapavi jezik koze Geze ga je spravil spet k zavesti. Koza je rekla »meekend«, Šnofač pa »porkend madonend«, in to je bil zanesljiv znak, da se jima tenis kot množični šport ni posebno priljubil.

Kljun

● O TEBI, TVOJEM DELU,
● TVOJIH USPEHIH IN
● TEŽAVAH PIŠE
● DELAVSKA
● ENOTNOST

Poljski film „Kanal“ ali variacija na temo partizanskih filmov

Letos sem spoznal v Cannesu štiri simpatične Poljake — pisatelja Jerzyja Stefana Stawinskega, režiserja Andrzeja Wajdo, igralca Tadeusza Janczara (marsikdo se ga bo spomnil iz poljskega filma »Pokolenje«) in igralko Tereso Iževsko. To so zelo mladi ljudje. Pa ne samo to. To so tudi glavni ustvarjalci nagrajenega filma »Kanal«, ki ga bomo kmalu gledali na naših platnih, ker ga je odkupilo podjetje »Vesna film«. Jerzy S. Stawinski je mlad poljski pisatelj in filmski scenarist. Dva scenarija, ki so ju prenesli doslej v film (»Kanal« in »Človek na tračnicah«), sta dokazala njegov nesporni smisel in talent za film. Zdaj so začeli snemati po njegovem scenariju »Eroica« tretji njegov film. Toda Jerzy S. Stawinski ni samo pisatelj in scenarist — temveč tudi eden izmed borcev iz varšavskega upora, o katerem je napisal roman, ki je bil podlaga odličnemu filmu na tematiko odpora. Andrzej Wajda je diplomant filmske visoke šole v Lodzu in asistent slovitega režiserja Aleksandra Forda v filmu »Petorica iz Barske ulice«. Videli smo njegovo »Pokolenje« in lahko si predstavljamo njegov umetniški koncept. Tadeusza Janczarja smo spoznali tudi v »Pokolenju«, sicer pa je igralec v varšavskem gledališču mladih, a je poleg drugega odlično zaigral že v filmu »Petorica iz Barske ulice«. Teresa Iževska je študentka četrtega letnika varšavske igralske akademije in je z vlogo Stokrotke debutirala pred kamero.

»Kanal« nas je v Cannesu pretresel. Govoril sem z nekaterimi Nemci, ki »niso mogli verjeti«, da se je vse to v resnici zgodilo. Rusi so mi dejali samo: »Pretresljivo!« Mnogo smo se razgovarjali zato s Poljaki. Govorili smo predvsem o zelo aktualni temi: filmi na temo odporniških gibanj in partizanstva. V pogovorih je zelo aktivno sodeloval tudi prijatelj in kritik Kazimierz Debnicki, ki je bil častnik v poljskem partizanskem odredu, kateri je dobil nalogo prebiti se do Varšave in pomagati upornikom.

Mislim, da so vsi ti pogovori vodili k važnemu spoznanju, o katerem bo kazalo premišljati tudi v naši filmski ustvarjalnosti, namreč kakšen naj bo odnos scenarista in režiserja do teh velikih tem.

Prijatelj Debnicki meni: »Wajdov ‚Kanal‘ je film močne in velike dramatične napetosti, tragedije, ki na primeru skupine varšavskih upornikov iz leta 1944 prikazuje usodo prebivalcev prestolnice, ki jo je Hitler obsodil na smrt. Pa ne samo to! Film globoko posega v čustva ljudi. Ne prikazuje in ne oživlja namreč samo usode ljudi, temveč se trudi odkriti njihove osebne, notranje reakcije, doživetja in individualno stvarnost psihičnih spoznanj tragičnih varšavskih junakov. Pred nami se razkrivajo njihova veličina in njihova majhnost, njihova žrtev in njihov cinizem, njihova poduhovljena mladost in hrabrost ter njihova skoraj starčevska zagrenjenost, njihova solidarnost in nezaupanje — vse, kar je izviralo iz politične razdvojenosti levice in desnice poljskega protihitlerjevskega odpora. Film govori tudi o ljubezni med fanti in dekleti, ki jih kaže sorazmerno brutalno: z razočaranjem ljudje spoznavajo, da neizprosno padajo v objem smrti, prevarani in obupani ljudje, ki občutijo svojo osamljenost v vojni in borbi, ljudje, ki slutijo izdajo z obeh strani, z leve in desne, tam od Temze in z nasprotne obale Visle, celo izdajo svojega lastnega vodstva.«

Z njegovim mnenjem se strinjata scenarist in režiser. Gre za filmski lik te tematike v filmu socialistične dežele, ki teži k odkrivanju pravih, človeško umljivih vrednot velikega časa. Zaradi tega menijo poljski prijatelji, da je treba predvsem odvreči šablono, ki smo jo sprejeli pod vplivom sovjetskega domovinskega (tudi propagandističnega) filma. Ta šablona je poznala samo eno: heroizem. To je bil lahko heroizem časa, ljudi, gibanja ali posameznikov. Vsi ti heroizmi pa so bili odmaknjeni nekam v višave, v takšno popolnost in vzvišenost, da ni bilo v njih mesta za človeka, za njegove vrednote, požrtvovanje, pa tudi slabosti, individualne težave in probleme. »Heroizem, ki se nam je vtihotapil in po nekem nezapisanem zakonu postal šablona v tej filmski zvrsti, moramo predvsem rešiti misticizma in ga narediti človeškega, pokazati ga kot rezultat človekovih dejanj, ki je prav tako iz krvi in mesa, kakor sem jaz ali ti,« mi je dejal režiser Wajda. »Samo takšen heroizem ljudem lahko nekaj pove, ker ga bodo sposobni doumeti in sprejeti, kajti ljudje ne morejo in nočejo verjeti, da je bil ta ali oni heroj — vse naše spoštovanje vsakemu izmed njih — nadčlovek, svetnik. Videli so ga, poznali so ga, govorili so z njim, bili so priče njegovih velikih dejanj, pa tudi njegovih slabosti. Nikar ne bodimo naivni; pa ne mislimo, da nam bodo ljudje verjeli, če jim bomo skušali zdaj dopovedovati, da je bil ta človek svetnik.«

Ob teh mislih sem se spomnil pogovorov o našem partizanskem filmu, na debato, ali imamo že dovolj partizanskih filmov in ali je res, da je ta tematika še preveč blizu, da bi jo lahko objektivno in dostojno obdelali. Recept (če smem tako govoriti, kajti vedno sem proti receptom v ustvarjalnem delu) je zelo preprost: človeku-junaku (in pogosto hkrati »samo« človeku) tistega časa moramo utreti pot v naš film. Vsa velika dejanja naše narodnoosvobodilne borbe so razumljiva samo kot dejanja ljudi, ki so velika prav zaradi tega, ker so se rodila iz ljudi, kateri so poznali vrline in slabosti, pogum in strah, požrtvovalnost in sebičnost, predanost in osebne interese. In kolikor bolj zaživijo v umetnosti ti junaki in ves ta naš veliki čas kot dejanje človeka, ljudi, tem bolj so veličastni, človeku blizu, prepričljivi in umetniško sijajni. Zaradi tega mislim, da je brezplodno razpravljati, ali imamo že dovolj filmov na partizansko tematiko. Jaz mislim, da jih imamo zelo malo — namreč dobrih in prepričljivih — prav zaradi tega, ker smo v večini njih postali sužnji neživljenjske šablone. Mislim, da je treba delati partizanske filme — seveda pa jih je treba mnogo bolje pripraviti, kakor smo jih navadno pripravljali doslej! Pogosto smo si zaradi opravičevanja lastne nesposobnosti, da bi vdahnili junakom naših partizanskih filmov realno življenje, izmišljali najrazličnejša »opravičila« od »linije« pa do misteriozne fraze, da »zgoraj tako zahtevajo«. Mislim pa, da si vsi ljudje — od »zgoraj« do ljubitelja filma — želimo, da bi na našem filmskem platnu srečali čimprej tako žive **LJUDI**, kakor sem jih imel priložnost srečati v »Kanalu«, kjer natančno čutiš, da je heroizem teh ljudi obsojen na neuspeh, pa te vendarle pred najmanjšim in najbolj nepomembnim med njimi prevzame silno spoštovanje. Pogovori s poljskimi prijatelji od filma so mi pokazali, da so oni med seboj najprej razčistili to plat filmov s tematiko iz odpora in borbe proti zavojevalcu. »Dvanajst let smo čakali na film, ki je poizkus umetniško, politično, etično in idejno poštenega in objektivnega prikaza junaštva ljudstva, ki se je borilo s hitlerizmom v vrstah Armije Krajowe,« je bila misel, ki jo je sicer izrekel kritik Debnicki, a so ji pritrdili hkrati vsi štirje novi znanci. In če se bomo mi po dvanajstih letih iskanja nekega dne vendarle prikopali do filma, ki bo enako kot »Kanal« izpregovoril o našem Velikem času, potem vsi ponesrečeni poizkusi partizanskega filma niso bili zastonj.

Poljski prijatelji pa so seveda pripovedovali tudi mnogo zanimivih podrobnosti o življenju v njihovem filmu, ki so tako zanimive in tudi koristne za našo fimsko prakso kot pobudnik za razmišljanja o naši filmski poti, da bom o njih podrobneje pisal kdaj drugič.

Vitko Musek

Zgornja in spodnja slika sta iz poljskega filma »Kanal«

OB SKUPŠČINI KULTURNO-PROSVETNEGA SVETA JUGOSLAVIJE

Usposabljajmo se

ne samo za večjo proizvodnost, temveč tudi za boljše gospodarjenje

Dne 15. in 16. junija je bila v Beogradu skupščina predstavnikov kulturno-prosvetnih organizacij. Na tej skupščini se je Svet kulturno-prosvetnih zvez Jugoslavije, ki je bil ustanovljen 6. novembra 1954 v Zagrebu, konstituiral v Kulturno-prosvetni svet Jugoslavije. Na skupščini je govoril tudi Rodoljub Čolaković. Iz njegovega govora povzemamo nekatere misli.

Naloga te pomembne skupščine ni bila morda poiskati najprikladnejšo obliko, ki naj pripomore k tesnejši povezanosti silno pestre dejavnosti, ki se razvija na tem področju v posameznih organizacijah in republikah, temveč na osnovi dosedanjih izkušenj usmeriti prosvetno dejavnost na tista področja, ki jih družbeni položaj delovnih ljudi nujno zahteva. Kajti delavski razred je v naši revoluciji storil nekaj velikega. Vzel je oblast v svoje roke. To pa postavlja pred njega silno odgovorne naloge: da se usposablja, da postane ne samo produktivnejši, temveč istočasno, da vse bolje upravlja gospodarstvo, da se vzgaja kot vladajoči razred. Delovni ljudje morajo v praksi dokazati, da so sposobni brez kapitalistov in v borbi proti njim bolje proizvajati in gospodariti, da so sposobni ustvariti širše gmotne pogoje za vsestranski družbeni napredek. To je glavno, kadar govorimo o izobraževanju in vzgoji. Pri tem seveda ne bi smeli zanemariti tisto prosvetno delovanje, ki na prvi pogled nima neposredne zveze z usposabljanjem delovnih ljudi za vse boljše proizvajalce in upravljavce. Vsekakor moramo imeti vedno pred očmi, kaj je glavno. Zato moramo prejti iz obdobja poizkušanj, improvizacij in iskanj. Lotiti se moramo teh nalog odločneje ob podpori vseh, ki so za to poklicani. Doslej so bile mnoge prosvetne in kulturne ustanove zaprte same vase, odtrgane od stvarnosti. Čas je, da spoznajo, komu so namenjene, da spoznajo, da brez sredstev, ki jih ustvarjajo neposredni proizvajalci, ne more biti napredka, kajti ta zavisi od razvoja proizvodnih sil. Če to spoznamo, če vse družbene in društvene organizacije postavijo svojo dejavnost na to osnovo, v želji, da prispevajo svoj delež k usposobitvi slehernega našega državljana, da bo produktivnejši, da bo bolje znal izkoristiti ogromna sredstva, ki so bila vložena in se še vlagajo v našo industrijo, potem bomo dosegli pravi namen. To je ogromno polje dela, ki ga samo redno šolstvo ne more obvladati, kajti dediščina zaostalosti je tolikšna, da jo lahko premagamo le ob naporih vseh. To je zlasti vidno, če pogledamo na strokovni sestav v naših kolektivih, da ne govorimo o podeželju. (Iz dokumentacije, ki so jo prejeli delegati, zvemo, da je v Jugoslaviji še 3,404.926 nepismenih od starosti nad 10 let! — Strokovni sestav 259 anketiranih podjetij je bil leta 1954: visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev je bilo 36,9%, polkvalificiranih in nekvalificiranih 53,1%!!).

Ob teh perečih nalogah prosvetnih društev ne sme nihče, ki mu je napredek naše domovine pri srcu, zatiskati oči. Zato je razumljivo, da je skupščina kulturno-prosvetnega sveta posvetila temu toliko pozornosti in se obvezala, da bo pobudnik vsestranskega samoizobraževanja in vzgajanja naših državljanov ter da bo razvijala in podpirala vsa stremljenja v tej smeri.

B.

Črnska umetnost

Ivan Meštrović: Psiha, marmor

PROSVETNO ŽIVLJENJE V ŠALEŠKI DOLINI

II. šaleški kulturni festival, ki se je pričel 1. junija z gostovanjem dramske sekcije prosvetnega društva iz Topolščice s komedijo Normana Krasne Tuje dete v Šoštanju, nam kaže da prosvetno življenje v Šaleški dolini ne počiva.

Prvi prireditvi sledi še nad dvajset dramskih predstav, koncertov in pestrih večerov v vseh krajih občine. Tako bo praznično slavje zajelo prav vsako vasico šoštanjske občine v dneh do 4. julija, ko bo slavnosten zaključek festivala ob velenjskem jezeru. Takrat se bodo pomerile najboljše dramske skupine, zbori in godbe.

Posebnost festivala bosta moštveni šahovski turnir v Velenju in razstavi slik mladih in nadarjenih slikarjev-amaterjev v Šoštanju in Velenju.

Nove knjige

GEORGI KARASLAVOV: KRISTAVEC

Kristavec, ki ga je Mira Rojec v stilizirani obliki uporabila za opremo te knjige, je strup, ki konča mlado življenje vaške vdove Toške. To je zaključek tragičnega življenja, kot ga je Karaslavov opisal v romanu Kristavec. S tem romanom smo dobili novo delo v izdaji Državne založbe Slovenije, ki je s tem zapolnila vsaj v neki meri veliko vrzel, ki zija v našem poznavanju bolgarske književnosti.

Karaslavov je bil zelo pogojen, da prikaže razmere v mali bolgarski vasi. On sam je bil 1904 rojen v taki majhni vasi, v Debru. Ko je pozneje postal učitelj na pedagoški šoli v Kazanliku je dokončal študije — je učiteljeval v domači vasi. Toda kmalu so ga izgnali. Zato se je vpisal na agronomsko fakulteto v Sofiji, ki pa jo je moral prav tako zapustiti zaradi naprednega delovanja. Toda ni odnehal. Odšel je na študije v Prago, še kar naprej pa sodeloval v revijah in publikacijah Delavske stranke. Po osvoboditvi je postal ravnatelj Narodnega gledališča v Sofiji.

Ker je Karaslavov živel med ljudstvom, zanj delal in trpel, je seveda spoznal bolgarsko vas do dna. Roman Kristavec odseva vse dobre lastnosti človeka, ki ni literat v slabem pomenu besede, ampak mu je književnost samo sredstvo, da pove tisto, kar smatra za svojo življenjsko nalogo. Naš roman zajema čas Borisovega režima. Pripoveduje o revni zemlji, ki je prenaseljena in zato primanjkuje hrane. V takih razmerah nujno pride do pohlepa po zemlji, v katerem redno podleže siromak.

Fabula sama prikazuje Toško, mlado Minčevo vdovo. Toški je ostal iz njenega zakona samo mali sin Peterček. Po moževi smrti se taščino ravnanje do mlade vdove popolnoma spremeni. Že prej jo je gledala postrani, ker je prišla k hiši praznih rok. Toda ni se je upala naravnost napadati. Po moževi smrti pa postaja razmerje vsebolj neznosno. Možev brat Ivan sicer večkrat Toško zaščiti, toda sovraštvo je zmerom hujše in pripelje taščo do tega, da jo sklene umoriti, kar tudi izvede.

Karaslavov je v Kristavcu prikazal vse odlike svojega pisanja. Preprost, jasen jezik, živo dogajanje in tisto toplo razumevanje preprostega človeka, ki človeka ne ceni toliko po zunanjosti kakor po njegovih notranjih nagibih.

Poleg Kristavca je Karaslavov napisal še številna druga dela, od katerih so najbolj znana Snaha, Na dveh bojiščih in Sporžilov, v katerem je zajel snov iz delavskega življenja.

Mende Tibor: Pogovori z Nehrujem. V Ljubljani, Cankarjeva založba 1957. str. 140. Avtorjevim številnim knjigam o perečih problemih sodobnega sveta se je pridružila še knjiga pogovorov z indijskim premierom Jawaharlalom Nehrujem. Ti zapiski obsegajo glavna obdobja njegovega bogatega življenja: detinstvo, indijsko okolje, njegov dom v Allahabadu, nato pretres, ki ga je doživel ob stiku z Zahodom, revolucionarno gibanje in ideje iz prve polovice 20. stoletja in srečanje z Gandhijem.

Razvoj tehnike i privrede u Jugoslaviji 1945—1955. Beograd, »Tehnika« 1955. str. 468. To veliko delo bo seznanilo našo in svetovno javnost o uspehih, ki smo jih dosegli v desetletnem razvoju tehnike in gospodarstva. V tem času smo napravili pomemben skok v industrializaciji in razvoju proizvodnih sil, ki ga je spremljal razvoj tehnike na vseh področjih našega gospodarstva. Ta razvoj je doprinesel k izobrazbi strokovnih kadrov, inženirji in tehniki pa so lahko realizirali svoje sposobnosti, za kar nekoč v svoji domovini niso imeli prilike.

Bartol Vladimir: Tržaške humoreske. Ljubljana, Cankarjeva založba 1957. str. 190. Deset humoresk iz tržaškega življenja prva leta po vojni. Po dolgem fašističnem pritisku je Trst zaživel sproščeno z velikimi upi, čeprav je bil okupiran se je zdelo kot osvoboditev. Špekulacija, črna borza, angleški in emeriški vojaki, belogardisti dajejo humoreskam tudi senčno vsebino. Humoreske so resnično živ dokument iz te dobe.

Mile Klopčič:

Tri otrokove želje

Moj oče ima na roki žulje tri,
Moje srce si treh čudes želi:

Da bi prvi žulj postal cekin,
da bi vrt kupili zanj,
da moj oče vsak večer
hodil bi počivat vanj.

Da bi drugi žulj postal cvetlica,
da bi v vrtu nam cvetela,
da začudil bi se oče,
kadar bi se vrnil z dela.

Da bi tretji žulj postal nasmeh,
da bi ga očetu dal.
Rad bi videl vsaj enkrat,
da oče bi se nasmejal.

Odločba o konstituiranju in nalogah kulturno-prosvetnega sveta Jugoslavije

Skupščina predstavnikov kulturnih in prosvetnih organizacij in zveze ter predstavnikov društev, strokovnih združenj in investicij, ki delujejo na kulturnoprosvetnem področju, ki so se sestala v Beogradu 15. in 16. junija 1957, odloča, da je treba osnovati Kulturnoprosvetni svet Jugoslavije.

I.

Svet kulturnoprosvetnih zvez Jugoslavije, ustanovljen 6. novembra 1954. leta v Zagrebu, da bi izmenjaval izkušnje kulturnoprosvetnih zvez ljudskih republik, se konstituira v Kulturnoprosvetni svet Jugoslavije.

Kulturnoprosvetni svet Jugoslavije je predstavniško telo organizacij, društev in ustanov, ki delujejo na množičnem kulturno-prosvetnem področju; je njihov skupni organ, s ciljem, da bi s celotno svojo dejavnostjo doprinesel še socialistični izgradnji države in k razvoju socialistične kulture, boljšemu medsebojnemu spoznavanju, izmenjavi mišljenj in izkušenj ter da bi s tem pomagal utrjevati in poglabljati bratstvo in enotnost naših narodov. Kulturnoprosvetni svet bo s svojim obstojem in delom dopolnjeval že obstoječi sistem in mehanizem družbenega upravljanja na področju prosvete in kulture, da bi se prosveta in kultura še bolj na široko razvijali kot družbena dejavnost.

Kulturnoprosvetni svet Jugoslavije bo:

tribuna za raziskovanje kulturnih in prosvetnih problemov v jugoslovanskih razmerah in bo skrbel za medsebojno izmenjavo mišljenj in izkušenj;

dajal bo pobude za skupne prosvetne in kulturne akcije splošnega jugoslovanskega značaja;

vzdrževal bo mednarodne zveze in razvijal sodelovanje s sorodnimi organizacijami v tujini.

Svet bo izpolnjeval svoje naloge:

s pomočjo posvetovanj o posameznih kulturnih in prosvetnih problemih še posebno pa o izobraževanju odraslih, popularizaciji znanosti in umetnosti, razvijanju umetniškega amaterstva, o kulturno-zabavnem življenju in podobnem;

z organiziranjem različnih kulturnoprosvetnih akcij kot so festivali, natečaji, tečaji seminarji itd;

z izdajanjem raznih publikacij in dokumentacij, kot tudi občasnih informacij.

II.

1. Skupščina, ki voli Kulturnoprosvetni svet Jugoslavije, je sestavljena iz izvoljenih delegatov okrajnih in republiških kulturnoprosvetnih organizacij in zvez ter iz delegatov zainteresiranih strokovnih zvez in združenj Jugoslavije.

Skupščina se bo sestajala po potrebi, vsako tretje leto bo pa volila svet in nadzorni odbor.

Delegati bodo voljeni za vsako zasedanje skupščine posebej.

Skupščina se bo sestajala:

a) na pobudo Sveta;

b) na zahtevo tretjine članov Sveta;

c) na zahtevo kulturnoprosvetnih organizacij najmanj treh republik.

2. Kulturnoprosvetni svet Jugoslavije je sestavljen iz 50 do 70 članov, nadzorni odbor pa iz 5 do 7 članov.

Svet se bo sestajal najmanj dvakrat na leto.

Svet izvoli izmed svojih članov sekretariat, ki sestoji iz predsednika, treh podpredsednikov, sekretarja in največ 14 članov. Sekretariat opravlja tekoče posle med dvema zasedanjema Sveta.

Sejam Sveta in sekretariata predseduje predsednik in eden izmed podpredsednikov Sveta.

3. Organizacija in delo Sveta ter sekretariata je določeno s posebnim poslovnikom.

III.

Finančna sredstva Sveta se sestoje iz: lastnih dohodkov; dohodkov republiških zvez; kulturnih in prosvetnih organizacij; iz dotacij.

Materialno in finančno poslovanje vodi Sekretariat na osnovi finančnega poslovnika, ki ga predloži Svet.

Nadzorni odbor pregleda materialno in finančno poslovanje Sveta in poroča o njem skupščini.

Če bi Svet nehal delovati, je treba njegovo imovino predati sorodnim organizacijam, odnosno Zveznemu odboru Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

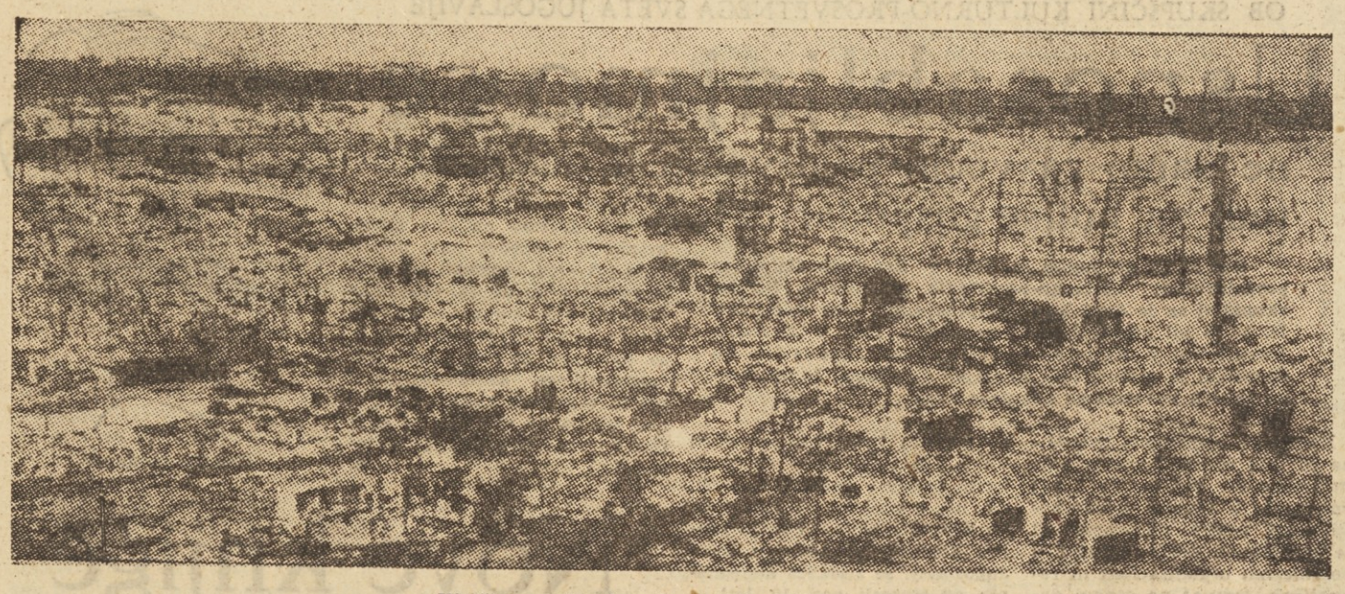

Hirošima: uničenje v desetmilijoninki sekunde

Poljska petletka

Predsedstvo poljskega ministrskega sveta je končno odobrilo načrt gospodarskega razvoja Poljske za nadaljnjih pet let. Dan prej je o njem razpravljal Centralni komite Poljske združene delavske partije. Končno besedo o njem pa bo izrekel Sejem na prihodnjem zasedanju.

Sejem je lani novembra že razpravljal enkrat o petletnem planu, pa so ga takrat zavrnili in priporočili, naj ga vskladijo z novo politiko partije, ki je bila sprejeta na zgodovinskem VIII. plenumu PZDP. Od te petletke veliko pričakujejo. Ta naj predstavlja most med dosedanjimi dosežki poljskega gospodarstva in bodočega razvoja na novih načelih.

PLENUM MEDNARODNE ORGANIZACIJE DELA V ŽENEVI

Delavsko odločanje

je v pogojih avtomatske in atomske produkcije merilo na socialni napredek in ugled posameznih dežel, je izjavil naš delegat dr. Potrč. — Louis Saillant, generalni sekretar Svetovne sindikalne federacije je naštel štiri točke za akcijsko enotnost z drugimi sindikalnimi gibanji.

Že nekaj časa zaseda v Ženevi konferenca Mednarodne organizacije dela. Našo delegacijo vodi tovariš dr. Jože Potrč, ki je dejal po poročilu Generalnega direktorja med drugim: »Avtomatizacija in jedrska energija bosta znatno spremenili podobo človeške družbe: porast družbenega imetja in delavstva. Delavcem bo treba zato zagotoviti več odločanja v gospodarski politiki. Aktivizacija in odgovornost delavcev v gospodarskem življenju bo zelo koristna za vsak narod pa tudi za mir in socialni napredek.« Opozoril je, da ima že več kot trideset dežel bolj ali manj urejeno sodelovanje delavcev v upravljanju gospodarstva, delavske svete in odbore, ki postajajo poleg sindikatov nova organizirana središča delavskega razreda. »Vsakdo, ki iskreno veruje v socialni napredek se mora znebiti nezaupanja v ustvarjalne sposobnosti delavcev in delavskih svetov ter strahu, da bi postali edini gospodarji v podjetju pa tudi podcenjevanja, kakor da gre za ‚anarhosindikalistične fraze',« je naglasil vodja naše delegacije.

Razprava o avtomatizaciji bi se morala nadaljevati, vendar so govorniki obravnavali še druga vprašanja. Luis Saillant je poudaril štiri točke za akcijsko enotnost z drugimi sindikalnimi gibanji: boj za ohranitev delavskega standarda, skrajšanje delovnega časa, proti diskriminaciji ter za zaščito sindikalnih pravic in svoboščin. Sekretar Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov Oldenbrooke pa je začel svoj govor z naslednjimi besedami: »Avtomatizacija je glavna tema naše konference. Nekateri jo imenujejo industrijsko revolucijo. Morda bi morali govoriti o drugih revolucijah, o dogodkih na Poljskem in Madžarskem.«

Po poročilu komisije za organizacijo konference so proti sodelovanju Čangkajškovega delegata protestirali predstavniki nekaterih vzhodnoevropskih dežel in Indije. S 127 glasovi proti 54 in 45 vzdržanimi so odklonili predlog predstavnikov vlad Indonezije, Egipta, Burme, Indije in Sirije, naj bi plenum priznal predstavnikom organov upravljanja podjetij pravico sodelovanja v operativnih komisijah kot polnopravnim članom. Sprejeli pa so predlog, da predstavniki socialističnih podjetij sodelujejo kot dodeljeni člani posameznih komisij, toda brez pravice do glasovanja.

Rudarska nesreča v Južni Koreji

V nekem premogovniku, ki je oddaljen okrog sto kilometrov od Seula, so se vneli sloji premoga. Pri tem je zgorelo deset rudarjev.

Kripalani v Jugoslaviji

Voditelj indijske narodne socialistične stranke Ačarija Kripalani je prispel te dni na 10-dnevni obisk v Jugoslavijo. Ob odhodu so ga pozdravili veleposlanik Crnobrnja. Kripalani se bo udeležil kongresa delavskih svetov Jugoslavije.

PLENARNO ZASEDANJE SOVJETSKIH SINDIKATOV

Kritika dosedanjih metod

»Sedaj, ko bomo sestavljali plane v podjetjih, združenjih in sovnarhozih, bodo imele sindikalne organizacije možnost neposredno sodelovati v sestavljanju in prejemanju planov narodnega gospodarstva«, je ena od najbolj zapaženih misli, izrečenih na nedavnem plenumu sovjetskih sindikatov.

Zadnji plenum sovjetskih sindikatov, ki je pravkar končal svoje delo, je sprejel pomembne sklepe. V glavnem je potrdil in še razširil ukrepe, o katerih je razpravljal že lanskoletni decembrski plenum Centralnega komiteja Kumunistične partije Sovjetske zveze. Tedaj so posebno poudarili, da so se spremenili pogoji in s tem tudi vloga sindikatov v gospodarstvu Sovjetske zveze. Nakazali so potrebo sodelovanja sindikatov v sprejemanju načrtov proizvodnje in potrebo, da bi imeli odločilno besedo v reševanju raznih sporov v podjetjih. Od takrat delujejo sindikati tudi pri določanju plač in norm. Še posebno pomembna misel takratnega plenuma je bila, da je potrebno energično ukrepati v vseh primerih samovolje in kršenja predpisov o delovnih pogojih s strani administracije tega ali onega podjetja. Del dobička naj bi ostal v podjetju, v katerem bi lahko z le-tem samostojno razpolagali, delil pa bi naj ga sindikat ob sodelovanju vsega članstva. Vse to so posebno pozdravili delavci, za katere so bile vse te misli povsem nove in so pomenile prekinitev z vso dotedanjo prakso.

Na temelju tega so se pojavile tudi odkrite misli o potrebi vse večjega sodelovanja širših delovnih množic v upravljanju proizvodnje. To je edina vsebina in tudi okvir za vse debate na omenjenem plenumu sovjetskih sindikatov, ki je pričel z delom 12. t. m. O tem je govoril tudi predsednik sovjetskih sindikatov Grišin.

V svojem govoru je dejal, da bodo plane podjetij obravnavali na skupnih sindikalnih konferencah v podjetjih in še posebej na proizvodnih posvetovanjih. Opozoril je na potrebo boja proti birokraciji, predvsem v vprašanjih, ki zadevajo proizvodnjo.

Še posebej so kritizirali preveliko centralizacijo sovjetskih sindikatov. Grišin je poročal o ukrepih za poenostavljanje celotne organizacije in za zboljšanje njihovega dela. Predvsem bi se morali v prihodnje dosledno ravnati po proizvodnem načelu v ustanavljanju sindikalnih zvez tako, da bi se njihovo število znatno zmanjšalo. Po dosedanji praksi se je število novih ministrstev in drugih administrativnih in upravnih ustanov množilo tako, kakor so se gospodarske panoge razvijale in delile na nova specializirana področja, in vzporedno je naraščalo tudi število novih sindikalnih zvez. To je po mnenju Grišina posledica notranje slabosti organizacije. Ogromni administrativni aparat sindikatov ne da ni koristil, temveč celo oviral delo sindikatov. Pred kongresom Partije leta 1921 je bilo v Sovjetski zvezi 23 sindikatov, zdaj pa jih je 47, 2.142 republiških, pokrajinskih in oblastnih odborov ter nad 23.000 mestnih in okrajnih odborov. Razen tega deluje v republikah še 153 sindikalnih svetov, ki so vodilni organi po vodoravni liniji. Zato prezidij predlaga, naj bi razpustili celo vrsto centralnih odborov ter kakih 700 republiških in nad 4.000 okrajnih odborov. Tako bodo armado profesionalcev znižali na zares potrebno in razumno mero.

Znano Leninovo stališče o vlogi sindikatov so neokrnjeno sprejeli v nove teoretske temelje ocene vloge sindikatov. Poleg vzgojne vloge obravnavajo sindikate tudi kot »šolo združevanja solidarnosti, šolo upravljanja, gospodarjenja, kot šolo komunizma«.

Kritika dosedanjih metod in poživitev dela sindikatov kaže, da se je pričela nova faza v življenju sovjetskih sindikatov.

Dar Finske Sovjetski zvezi

Ob koncu obiska Bulganina in Hruščeva na Finskem je predsednik finske vlade podaril Sovjetski zvezi zgodovinski vlak št. 293, s katerim so finski železničarji avgusta 1917 prepeljali Lenina s postaje Razliv na Finsko in kasneje oktobra 1917 v Petrograd.

Tako so prebivalci mlade afriške države Gane volili svoj parlament

Previdni koraki v češkoslovaškem gospodarstvu

V Centralnem komiteju Komunistične partije Češkoslovaške že dalj časa pripravljajo predloge za spremembe v gospodarstvu. Te predloge bodo dali v javno razpravo jesen letos in bo to del priprav za kongres Komunistične partije Češkoslovaške, ki bo meseca maja leta 1958. Po pisanju lista »Rude pravo« je komisija politbiroja, ki ta predlog pripravlja, posvetila največjo pozornost vsem tistim ukrepom, ki bodo dovedli do široke uporabe ekonomskih zakonov. Zato smatrajo, da je treba okrepiti vlogo perspektivnih planov. Kmalu bodo izdelali drugi petletni plan (1961—1956) in ga bodo že v drugi polovici letošnjega leta dali parlamentu v pretres.

To pravzaprav niso nobene nove, še manj pa korenite spremembe, ki bi menjale obstoječe odnose, skušajo pa le omiliti najbolj vidne zapreke v razvoju češkoslovaškega gospodarstva. Težijo, da bi osredotočili najobčutljivejša gospodarska vprašanja in zmanjšali vlogo birokracije.

Če pogledamo ekonomski položaj Češkoslovaške, potem se moramo ustaviti ob industrializaciji in življenjski ravni, ki je zdaj v tej deželi precej višja kot v katerikoli drugi vzhodnoevropski državi. V povojnih letih so povečali zmogljivost tistih tovarn, ki so jih začeli graditi po letu 1945. Industrijska proizvodnja pa je bila lani po uradnih češkoslovaških podatkih dvakrat večja kot tik pred vojno. Tudi gradnja stanovanj hitreje napreduje kot v ostalih vzhodnoevropskih državah. Ekonomski sistem, ki so ga gradili po sovjetskih vzorih, je našel ob določenem času na Češkoslovaškem verne naslednike ne samo v vodilnih krogih, ampak tudi v samem birokratskem aparatu. Toda vprašanje osamosvojitve neposrednih proizvajalcev je za češkoslovaške delavce dokaj zanimivo.

Uradna zamisel o vlogi države v gospodarskih vprašanjih je, da obstoječi sistem demokratičnega centralizma daje dovolj možnosti, da delavci sodelujejo v upravi države in tudi v gospodarstvu. Tak sistem je mogoč le tako, da vse dirigirajo iz samega vrha, se pravi iz partijskega in državnega vodstva. Delavcem razlagajo, da jim niso potrebni delavski sveti, ker lahko uveljavljajo svoje pravice neposredno preko sindikalne organizacije. Delavsko upravljanje bi bo njihovih besedah lahko pripeljalo češkoslovaško gospodarstvo do anarhije. Edini način, da se temu izognejo, je centralistični sistem, ki ga je treba nenehno krepiti.

Po pisanju »Rude prava« delavskih svetov nimajo na Češkoslovaškem zato, ker jih ni rodila revolucija in ker nimajo svojih korenin v širokem procesu graditve. Delavski sveti bi slabili moč delavskega razreda, pravijo. Razen tega pa sindikalna organizacija popolnoma zadostuje za sodelovanje delavcev v upravljanju. Glasilo Centralnega komiteta Komunistične partije Češkoslovaške ugotavlja, da obstaja veliko vprašanje, kako bi povečali vlogo ljudi v upravljanju gospodarstva. Temu problemu danes še ne vidijo rešitve, kajti vsi sedanji sklepi niso prešli iz okvira prejšnje prakse.

Pobuda za zmanjšanje birokratskega aparata pa je ena izmed pozitivnih prizadevanj za zboljšanje v upravljanju, hkrati pa spodbuja k večji iniciativi od spodaj.

Po državnem gospodarskem planu bodo morali letos zmanjšati število osebja v ministrstvih in osrednjih ustanovah za 13.500 oseb. Tako torej stremijo, da bi se industrija osvobodila tistega administrativnega osebja, ki ji je samo v breme.

V pripravah na nedavne volitve ljudskih odborov so poudarjali, naj lokalne oblasti dobe več pooblastil, da bi tako uspešno razvili iniciativo širokih ljudskih množic. Ta proces je izraz potreb, ki se danes čutijo v deželi, a se v prejšnjih letih, ko so bile lokalne oblasti popolnoma odvisne od direktive centralnih organov, niso dovolj upoštevale. Da imajo ljudski odbori večje pravice, to še ne pomeni, da je napravljen odločilen korak k decentralizaciji, je pa to velikega pomena za večjo aktivnots češkoslovaških volivcev. Na letošnjih volitvah, ki so bile 19. maja, so izvolili 21.600 odbornikov, volitve za 74 mest pa bodo še ponovili.

Reševanje notranjih problemov v razvoju češkoslovaškega gospodarstva ni v kakšni večji zvezi z vprašanji zunanje politike, a vendar opažamo v zadnjem obdobju neko večjo aktivnost. Na Češkoslovaškem žele povečati izvoz in si zagotoviti zunanje tržišče.

Tretjina češkoslovaške zunanje trgovine odpade na trgovinsko izmenjavo s Sovjetsko zvezo, druga tretjina na ostale vzhodnoevropske države, na ostali svet pa odpade ena tretjina. Želijo pa, da bi povečali trgovinsko izmenjavo prav z zahodnimi deželami.

Vodilno načelo zunanje politike Češkoslovaške je izraženo v februarski resoluciji Centralnega komiteja Komunistične partije Češkoslovaške. Aktivno je treba sodelovati s socialističnimi deželami, posebno s Sovjetsko zvezo, ki je glavni činitelj v razvoju njihovega gospodarstva in »vir poleta ter moči socialističnih sil nasploh«.

Vloga češkoslovaškega gospodarstva, njegove možnosti, kulturne tradicije dežele, kakor tudi položaj v srcu Evrope šele postopoma prihajajo do izraza. V prizadevanjih pri krepitvi mednarodnih odnosov v svetu je ta država nedvomno ena izmed tistih, ki lahko veliko doprinese za mir in sožitje med narodi.

Iz železarne v Vitkovicah, ko obdelujejo gred za kujbiševsko elektrarno

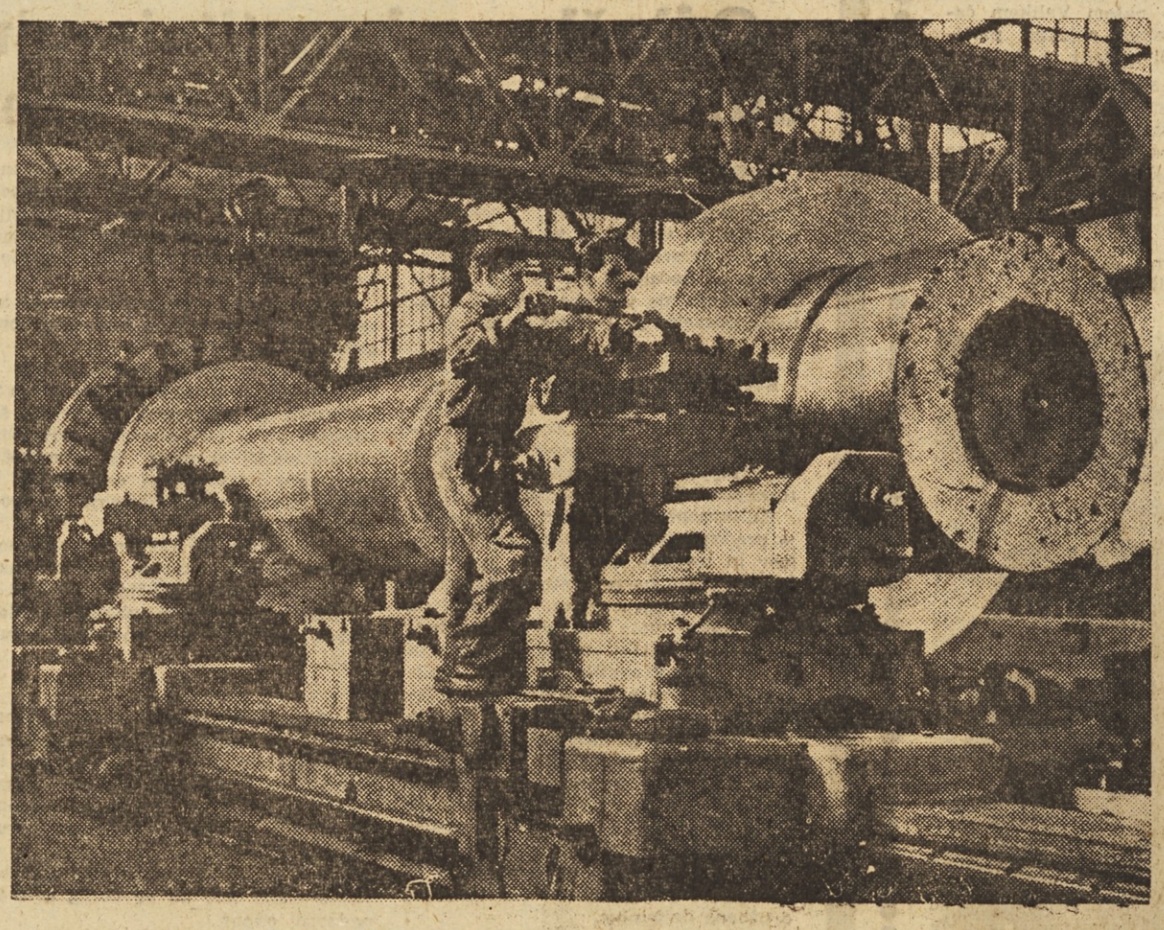

Bombe na Alžir

Boj alžirske osvobodilne armade je vedno bolj zagrizen. — Ena izmed največjih diverzij alžirskih borcev v zadnjem času, pri čemer je bilo ubitih 10, ranjenih pa 80 Francozov. — Pogrom francoskih nacionalistov v Alžiru. — Klanje po ulicah. — Policija ne intervenira. — Sto francoskih bombnikov bombardira nekatera področja v Alžiru. — Katoliški kardinal Feltin poziva francoske vojake, naj ne klonijo.

Alžir je verna podoba kolonialne politike sodobne Francije, ki se — zadolžena na vseh koncih in krajih — krčevito drži poslednje bilke svojega prestiža, izvora surovin ter cenene delovne sile, Alžira. Gospodarsko je prešibka, da bi se mogla oprijeti sodobnih metod kolonialne politike, politike gospodarske ekspanzije, preostaja ji edino orožje. In tega se v Alžiru na vso moč poslužuje, da bi zadušila osvobodilno gibanje ter si zagotovila vsaj še zadnjo postojanko na severni afriški obali, ko sta se ji izmuznila iz rok Tunis in Maroko. Nasilje pa rodi nasilje...

Pretekli teden so uporniki izvršili eno največjih diverzij v samem mestu Alžiru, ki velja za najbolj utrjeno mesto te severnoafriške kolonije. Sredi mesta so se razpočile bombe, v predmestjih pa so padale žrtve pod orožjem upornikov. Potem pa so se francoski naseljenci pripravili na krvavo maščevanje. Skupine francoskih nacionalistov so patruljirale po mestu, zaprle vse trgovine in urade, ter navalile na arabsko četrt in razbijale in pobijale vse, kar jim je prišlo pod roko. Policija je opazovala razdejanja in poboje prekrižanih rok. Nimamo ukaza, so govorili policaji, ko je skupina pobesnelih nacionalistov pobila ženo z otrokom v naročju...

Potlej pa je nova vlada, ki je komaj prijela za krmilo države, pričela z veliko ofenzivo proti upornikom. Položaje upornikov so zasuli z bombami in granatami, na vsem področju so se razvili hudi boji, v katerih je padlo na obeh straneh veliko ljudi.

Pri vsem tem pa je dvignil svoj glas še kardinal Feltin, vrhovni vojni vikar francoske vojske, ki je pozival francoske vojake z alžirskega bojišča, naj ne klonijo pred velikimi težavami v Alžiru. Rotil jih je še, naj nikar ne pripovedujejo grdih reči po povratku v domovino: »Nikomur sicer ne morem prepovedati, da bi govoril po povratku, kar se mu zdi, ne da se pa odpustiti, da pri tem ne omenjamo velikega civilizatorskega dela, ki ga je opravila Francija v tej deželi.«

Novi predsednik francoske vlade Bourges-Maunoury pa je pred skupščino takole razložil svoj program glede Alžira: federativna ureditev, nova politična ureditev naj bi začela najprej pri manjših upravnih enotah, volitve, čim jih bo mogoče organizirati, izvoljeni predstavniki pa naj bi sprejeli statut Alžira. Toda vojne še ne bo konec. »Francija se mora vojskovati, dokler jo silijo v vojno«. Zraven pa je napovedal še za 150 milijard frankov novih davkov...

Poraz po 22 letih

Na nedavnih volitvah v Kanadi je doživela liberalna stranka, ki je že 22 let na oblasti, hud poraz. Progresivna konservativna stranka je dobila 110 mandatov, medtem ko so dobili liberalci le 103 mandate. Iz treh volilnih okrajev rezultati še niso znani, vendar pričakujejo, da ne bodo bistveno vplivali na izid volitev. Na zadnjih volitvah leta 1953 so dobili liberalci 170 mandatov. Ker polovica ministrov ni bila izvoljena, pričakujejo, da bo ministrski predsednik sporočil generalnemu guvernerju odstop svoje vlade. Novo vlado bo bržkone sestavil voditelj progresivne konservativne stranke.

Petletka tudi v Egiptu

Ministrstvo industrije Egipta je te dni dokončalo osnutek petletnega načrta gospodarskega razvoja Egipta. Plan velja za leta 1957—1961. Skupno bodo investirali za 250 milijard dinarjev (250 milijonov funtov). Ob koncu petletke bo vrednost industrijske proizvodnje povečana za 225 milijonov funtov, letni narodni dohodek pa bo večji za desetino. Istočasno se bo povečalo število delavcev za polovico.

Glasilo sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Časopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Čufarjeva ulica 3. — Dom sindikatov. — Telefon uredništva in uprave 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. — Poštni predal 284 — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. — List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.